नेपालको पहिलो बौद्ध मासिक

आनन्द भूमि

२०६७ श्रावण पूर्णिमा/गुंपुन्हि- वर्ष ३८ अंक ४
बु.सं. २५५४ ने.सं. ११३०

The Ananda Bhoomi (Year 38, Vol. 4)
A Buddhist Monthly : August/Sep 2010

प्रमुख सल्लाहकारः
भिक्षु कुमार काश्यप महास्थविर (प्रमुख, आ. कु. वि.)
भिक्षु मैत्री महास्थविर (अध्यक्ष, आ. कु. वि. संस्था)

सल्लाहकारः
भिक्षु धर्ममूर्ति (सचिव, आ.कु.वि.)

व्यवस्थापक
भिक्षु सरणंकर
आनन्द कुटी विहार, ४२७१४२०

वितरण तथा अर्थ
भिक्षु पियदस्सी, भिक्षु नारद

लेखा व्यवस्थापनः
भिक्षु प्रज्ञारत्न, सुरेश महर्जन
स्वयम्भू

आवरण डिजाइन/भित्री सेटिङ्
विनोद महर्जन

सम्पादक/प्रकाशन संयोजकः
कोण्डन्य
बुद्ध विहार भृकुटीमण्डप, ४२२६७०२

बुद्धवचनामृत

मासे मासे सहस्सेन - यो यजेथ सतं समं ।
एकं च भावितझत्तानं - मुहुत्तमझपि पूजये ।
साये व पूजना सेय्यो - यं चे वस्ससतं हुतं ॥

अर्थात् : महिनैपिच्छे हजारौं रूपैयाँ खर्च गरी यज्ञ (होम) गर्नेलाईभन्दा संयमी व्यक्तिलाई क्षणभर मात्र भएपनि पूजा, सत्कार गर्नु बेस । सयवर्ष होम गरेकोभन्दा क्षणभर गरेको त्यस्तो पूजा नै श्रेष्ठ हो ।

लां ला, सलंस, दोलं दो फुका यज्ञ-होम यानागुया पुण्य स्वया नं परिशुद्धम्ह चित्तम्हसित घौछिजक पूजा सत्कार यानागुया पुण्यफल उत्तम जुइ ।

If, month after month, for a hundred years one offers sacrifices by the thousand, and if for a single instant one offers homage to a being full of whisdom that single homage is worth more than all those countless sacrifices.

- धम्मपद, १०६

वितरणार्थ सहयोगीहरुः

बुद्धजयन्ती समारोह समिति (श्रीघः), शाक्य वाच शप-बनेपा, अ. इन्द्रावती, सुश्री वीणा कंसाकार, सुश्री शकुन्तला प्रधान, श्रीमती केशरी वज्राचार्य, सुवर्णमुनि शाक्य (भैरहवा), नरेश वज्राचार्य, विद्यादेवी शाक्य (बुटवल), याम शाक्य (वेनी), सर्जु वज्राचार्य (पाल्पा), उत्तममान बुद्धाचार्य (पोखरा), कृष्णप्रसाद शाक्य (बाग्लुङ्), विजय गुरूङ् (लमजुङ्), ।

मुद्रणः
आईडियल प्रिन्टिङ्ग प्रेस
ग्वार्को, ललितपुर, फोनः २१२०२३५

प्रकाशकः
आनन्दकुटी विहार
आनन्द कुटी विहार, स्वयम्भू, फोनः ४२७१४२०

का.जि.द.नं. ३४/०३४/०३५/म.क्षे.हु.नि.द.नं. ७/०६१/६२

सम्पर्क कार्यालय
आनन्द भूमि
आनन्द कुटी विहार संस्था, पो.ब.नं. ३००७, काठमाडौं ।
फोनः ४२७१४२०
E-mail : anandakutivihar@ntc.net.np

वार्षिक रू. १५०/- **एकप्रति रू. १५/-** **वार्षिक ग्राहक बनी सहयोग गरौं ।**

सम्पादकीय

हात्ती आयो हात्ती आयो फुस्सा नहोस्

देशमा के के न हुनेजस्तै ठूलै परिवर्तनको प्रवाहमय गतिशीलता तथा समग्र नेपालकै ऐतिहासिक परिवर्तनको छनकसँगै आज यो मुलुक धर्मनिरपेक्षतासहितको गणतन्त्रमा प्रवेश गरिसकेको छ । हात्ती आयो हात्ती आयो फुस्सा भनेभैं पो हुने हो कि भनेजस्तो चलखेलको नौटंकी मञ्चन भइरहेको छ । माल पाएर चाल नपाउनेहरू जस्तै संविधान सभाजस्तो थलो पाइसकेर पनि प्राप्त ऐतिहासिक उपलब्धिलाई साकाररूप दिन जुन प्रकारका जिम्मेदारी भूमिका निर्वाह हुनुपर्ने-गरिनुपर्ने हो त्यसमा खासै चासो नदिनु वा दिन नसक्नु नेपाली जनमानसका लागि चिन्ताको विषय भएको छ । आसन्न संविधान सभाबाट गत जेष्ठ १४ का दिनभित्र नयाँ संविधानको घोषणा गरिनुपर्ने ऐतिहासिक जिम्मेवारी छायाँमा पर्‍यो, जुँगाको लडाईँमा टसमस गर्दै कुदिरहेका नेता भनाउँदाहरूबाट खइ के पो आशा गर्न सकिन्छ !? आशाको दियो कहिले पो भ्याप्प निभ्ने हो, त्यो त भविष्यले सावित गरिहाल्छ नै । नयाँ संविधानको सपनासहित बाँचिरहेका जनतालाई अर्को एकवर्षभित्र पुरा हुने/गरिने भनी सुनौलौ आश्वासन बाँडिएको छ, अहिलेको हविगत हेर्दा त के होला, के गरिखालान् त भनी लख काट्नेहरूको संख्या पो बढ्दो छ, यसो हुनुमा स्वयं खोको सपना बुन्ने, झूटो आश्वासन बाँड्ने, सहमतिको नाउँमा सधैं भाँडभैलो मच्चाएर म पिटुँजस्तो गर्छु तिमी रोएकोजस्तो बहाना गर भनाउँदाहरूकै दोषका कारण हुन् ।

देशमा कार्यकारी प्रधानमन्त्रीजस्तो पदमा आसीन गराउन आपसी सहकार्य हुन नसक्दा, चयन प्रकृयाको पाँचौं पटकसम्म निकम्मा परिणामबाहेक अरू प्राप्त हुन सकेको छैन । वस्तुतः यसो हुनाको प्रमुख कारण जिम्मेवार राजनीतिक पार्टी, बहुसंख्यक नेतृत्व स्वयं राष्ट्रियहित र स्वार्थप्रति गम्भीर हुन नसक्नु, उनीहरू स्वार्थ र निकृष्ट तवरले पार्टी र व्यक्ति केन्द्रित राजनीतिभन्दा माथि उठ्न नसक्नु, एकातिर जनसमक्ष सहमतिको ढोङ् गर्ने अर्कोतिर विमतीय एवं कलहपूर्ण रूप प्रदर्शन गरी कुर्सिकै लागि आपसी खिचातानीमैं व्यस्त रही एकले अर्कोलाई जसरी भएनि सिध्याउने, एकले अर्कालाई जुधाउनेर-फुटाउने अनि एक्ल्याउने जस्ता राजनीतिक बेइमानी चालबाजीमैं अल्भिनाले हो । त्यसरी नै यिनीहरू आआफ्ना डम्फु बजाउनमैं मस्त छन्, देश र जनतालाई कहिले उक्साउने, कहिले थचार्नमैं रमाइरहेका छन्, आफ्नै गोरूको बाऱ्है टक्का भनी लिंडेढिप्पी कसी आफू मात्र ठीक अरू बेठीक, आफू मात्र सही अरू गलत भन्ने नकारात्कक सोचसहित झूठको खेती गर्दै सम्पूर्ण जनतालाई गुमराहमा पार्ने त होइन भन्ने अत्यन्त सन्देहात्मक संवेदनशील प्रश्न खडा भएको छ ।

समयले त कसैलाई पर्खँदैन, फेरि पनि तोकिएको समयमैं नयाँ संविधानको घोषणा हुने कुरामा विभिन्न शंकाउपशंका हुनु स्वाभाविक हो भने यस्ता सन्देहयुक्त आशंकाका कारण देशमा ठूलो राजनीतिक दुर्घटना हुने र प्राप्त ऐतिहासिक राजनीतिक उपलब्धिलगायत अन्य आधारहरू समेत गुम्ने आशंकाले जनमानस त्रसित हुनु पनि स्वाभाविक नै हो । राजनीतिक अस्थिरताका कारण हिलोमा माछा मार्ने दाउ गरिरहेकाहरूलाई चाहिं बल्ल घैंटोमा घाम लाग्ने भो भनेजस्तो हुनु स्वाभाविक नै देखिन्छ ।

हामीलाई थाहा छ कि, निश्चय पनि राजनीतिक फोहरी खेलले झन् झन् देशको तरल राजनीति तथा त्रासदिपूर्ण संक्रमणकाल लम्बी अस्थिरता, अराजकता र अन्यौलताले निरन्तरता पाउँदै जाने हुन्छ । अनि विगतमा पूर्वप्रधानसेनापतिलगायत पुनरूत्थानवादी राजनैतिक पार्टीहरू समेत धर्मनिरपेक्षता बारे जनमत संग्रह गरिनुपर्छ भनी लागिपरेअनुरूप त्यसलाई अझ सशक्त बनाउनमा थरिथरिभाषा, थरिथरि गतिविधिलाई तिब्र पारिरहेका छन् ।

विभिन्न राजनीतिक दलबीच स्थापित वृहत शान्ति सम्झौताले अन्तरीम संविधान-०६३ हुँदै नेपाल एक स्वतन्त्र, अविभाज्य, सार्वभौमसम्पन्न, धर्मनिरपेक्ष, समावेशी, छुवाछूतमुक्त संघीय लोकतान्त्रिक-गणतान्त्रिक राज्यका रूपमा अगाडि बढाउने निर्णयसहित वर्तमान संविधान सभासम्मको कठिन यात्रा तय भएको हो भने आज धर्मनिरपेक्षता, गणतन्त्र र संघीयता आवाज बुलन्द गर्नेहरू एक हुँदै हुँकार गर्दैछन् भने कोही कोही पुनः साँस्कृतिक तवरको राजतन्त्र स्थापना भई हिन्दूराष्ट्र नै कायम गरिनुपर्ने भनी मुख खोल्दै मुकअमुक अभियान संचालनमा देखिनु, भूमिगत रूपमैं भएपनि आफ्नो अभिष्टरूप पुरा गर्न दिनरात खटिरहेका छन्, त्यतातिर धर्मनिरपेक्षवादीहरूको ध्यान कतिको केन्द्रित भइरहेको छ, यो सोचनीय विषय भएको छ ।

जिम्मेवार भनाउँदाहरू समेत जिम्मेवारी बोध नगरिकन अगाडि बढ्नु गम्भीर विषय हो । ती कदमले भोलिको संविधानमा धर्मनिरपेक्षताको पूर्ण ग्यारेण्टी हुनेछ भन्नु धोका हुनसक्छ । सम्बद्धपक्षबाट राजनैतिक बेइमानी नहोला भन्न सकिन्न । त्यसैले सन्देहका साथ हामी धर्मनिरपेक्षतावादीहरूले चेतनामूल क्रियाकलापलाई निरन्तरता दिने क्रममा जनगणनाजस्तो संवेदनशील पक्षलाई कसरी समेट्ने हो त्यतातिर पनि ध्यान केन्द्रित गर्ने हो कि !?

विषय-सूचि

क्र.सं.	विषय	लेखक	पृष्ठ
१.	म र भिक्षु कुमार काश्यप दुवै ८४ औं वर्षमा प्रवेश	संघनायक भिक्षु अश्वघोष महास्थविर	४
२.	लुम्बिनीमा पर्यटनको विकास	वीणा कंसाकार	६
३.	अन्धविश्वास र मिथ्या दृष्टिबाट बचौं बचाऔं	प्रा. डा. गणेश माली	८
४.	मेरो स्मृतिको परिवेशभित्र श्रद्धेय कुमार भन्ते	घनश्याम राजकर्णिकार	११
५.	अक्षय सुख भेट्टाउन समता जरूरी	लोक बहादुर शाक्य	१३
६.	नेपालमा बुद्धधर्म उत्थानका लागि वर्तमान भिक्षुहरूको भूमिका	भिक्षु धर्ममूर्ति महास्थविर	१५
७.	आजको आवश्यकता - वृद्धाश्रम	आशाकाजी सेवक	१७
८.	बौद्ध वृद्धाश्रम, बनेपाबारे जानकारी		२०
९.	त्रिपिटक धम्म यात्रा	दुण्ड बहादुर बज्राचार्य	२२
१०.	Meaning of Theravada	कोण्डन्य	२९
११.	बौद्ध गतिविधि		३१

आनन्द भूमि

यस अङ्क

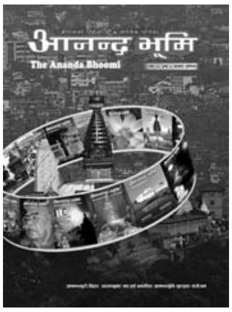

गताङ्कमा

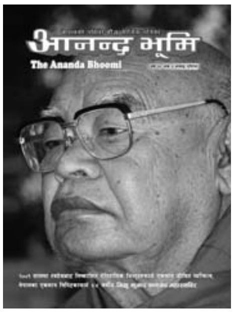

पढौं पढाऔं,

समयमैं वार्षिक ग्राहक बनौं

आनन्द कुटी विहार संस्था, पो.ब.नं. ३००७, काठमाडौं ।

फोनः ४२७१४२०

E-mail : anandakutivihar@ntc.net

म र भिक्षु कुमार काश्यप दुबै ८४ औं वर्षमा प्रवेश

✍ संघनायक भिक्षु अश्वघोष महास्थविर

भिक्षु कुमार काश्यप किण्डोल विहारमा बस्नुहुँदा म उपासक थिएँ । उहाँ त्यतिबेला सबैभन्दा कान्छो श्रामणेर हुनुहुन्थ्यो । उहाँ मभन्दा ३ वर्षपहिले श्रामणेर भन्ते हुनुभएको थियो, श्रामणेर प्रव्रज्याअनुसार उहाँ मभन्दा जेठो थियो । उहाँभन्दा ३ वर्षपहिले म उपसम्पदा भिक्षु भएँ, अनि म जेठो भएँ । म जन्मेको जेठ महिनामा र उहाँ श्रावण महिनामा जन्मनुभयो । यसअर्थमा उहाँ मभन्दा कान्छो हुनुभयो । अहिले उहाँ मभन्दा बुढो देखिनुहुन्छ, रौं पनि फुलिसकेको छ । तसर्थ उहाँ मभन्दा जेठो देखिन्छ र सबैले त्यसरी नै मान्दछन् ।

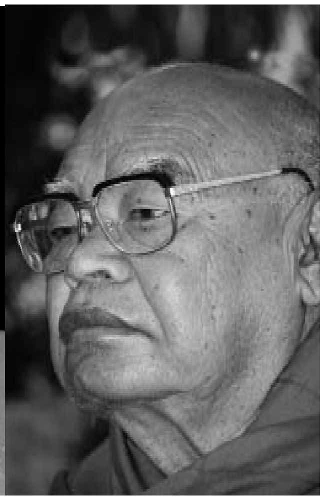

हामी दुबैजना नङ र मासुजस्तै सम्बन्ध भएको साथी थियौं । उहाँ किण्डोल विहारमा हुँदा म पूज्य अमृतानन्द भन्तेको आचार्यत्वमा कुशीनगरमा पूज्य चन्द्रमणि महास्थविरबाट प्रव्रजित भएर श्रीलंका गएँ । म श्रीलंकामा छँदा श्री ३ जुद्ध शम्शेरले नेपालबाट ८ जना भिक्षुश्रामणेरहरूलाई देश निकाला गरे । त्यसमा कुमार श्रामणेर पनि पर्नुभएको रहेछ । त्यसपछि उहाँ श्रीलंका आउनुभयो । कहिले कहिले उहाँ बिरामी हुँदा औषधोपचारको लागि अस्पतालमा भर्ना हुँदा म बारम्बार हेरविचार गर्न जाने गर्दथें । त्यस बखत उहाँ आँखाबाट आँशु झार्दै रूनु हुन्थ्यो । म पनि बिरामी हुँदा अस्पतालमा भएको बेला साथी कुमार काश्यप बारम्बार हेरविचार गर्न आउनुहुन्थ्यो । त्यस बखत म पनि रून्थें । त्यहाँ नातेदार कोही हुँदैनथ्यो । न्हुच्छे बहादुर वज्राचार्य एकजना मात्र थियो, उहाँ कहिलेकाहिं हेर्न आउनुहुन्थ्यो ।

हामी दुबैजना बिरामी हुँदा मन कमजोर हुन्थ्यो, त्यसैले रून मन लाग्थ्यो । म बैंककमा पक्षाघात (प्यारालाइसिस) रोगको शिकार बनेर अस्पतालमा उपचार गरिरहेको बेला मलाई हेर्न थुप्रै नेपालीहरू आउँदा खूब रून्थें । त्यसताका चौबिसैघण्टा सँगै बसेर कोण्डन्यले सेवा गरिरहेको थियो । म रूँदाखेरि कोण्डन्यले त्यसरी रूँदा रोग झन बढ्छ, झन् रोगले च्याप्छ, अनि मन झन कमजोर हुन्छ भनी सम्झाउने गर्दथ्यो । आजकाल पनि कहिलकाहिं आनन्द कुटीमा जाँदा साथी भिक्षु कुमार काश्यप आँशु पुछ्दै बस्नुहुन्छ ।

अब फेरि हामी दुबैको सम्बन्ध बारे चर्चा गरौं । कुमार काश्यपले श्रीलंकामा १३ वर्ष जति धर्मको अध्ययन गर्नुभयो । उहाँले त्रिपिटकाचार्य उपाधि उत्तीर्ण गर्नुभयो । म ८ वर्ष श्रीलंकामा बसेर कुनैपनि परीक्षा उत्तीर्ण गर्न सकिनं, केवल व्यक्तिगत रूपमा पोख्त दुईजना विद्वान भिक्षुहरू समक्ष बुद्धधर्म र पालिभाषा अध्ययन गरें । पछि हिन्दुस्तानमा बि. ए. सम्म अध्ययन गरें, तर फेल भयो ।

म पूज्य अमृतानन्द भन्तेको जेठो शिष्य भएर पनि आनन्द कुटीमा टिक्न सकिनं । कुमार काश्यपचाहिं पूज्य प्रज्ञानन्द भन्तेको चेला भएर पनि उहाँ आनन्द कुटीमा बसेर पूज्य अमृतानन्द भन्तेको बुद्धकालीन ग्रन्थ प्रकाशनमा ठूलो योगदानमय सहयोग गर्नुभयो । आज उहाँ आनन्द कुटी विहारको प्रमुख भिक्षु बन्न सफल हुनुभयो, उहाँलाई साधुवाद छ । मचाहिं अकृतज्ञ

बन्न पुगें ।

भिक्षु कुमार काश्यपको ब्रह्मचर्या शुद्ध छ । मतलब उहाँ बाल ब्रह्मचारी हुनुहुन्छ । मचाहिं विवाहित भइसकेको हुँदा मेरो ब्रह्मचर्या शुद्ध भएन ।

धेरैजसो एक दुईघण्टामैं पढेर सकिने खालका दर्जनौं मेरा पुस्तकहरू प्रकाशित भएका छन् । उहाँले कतिपय पुस्तक लेख्नुभएको र प्रकाशित भएकोमध्ये जस्तै दशपारमिता र गृहीप्रतिपत्ति पुस्तकहरू धेरैजनालाई मन पर्छ । एकदिनमैं पढेर सकिंदैन, मोटो खालको । उहाँ थेरवाद कट्टर समर्थक हुनुहुन्छ । उहाँ विवादास्पद कुरा केही लेख्नु हुन्न ।

मैले पनि दर्जनौं पुस्तक लेखी प्रकाशित गरें, तर कतिपय पुस्तक थेरवाद अनुकूल भएन र मानिस असल मानिस बन्नुपर्ने खालको मौलिक "धर्म"को पुस्तक लेखें । "बुद्धवाद" नामक पुस्तक लेख्दा त्यस पुस्तकको बारे पूज्य अनिरूद्ध महास्थविरले आलोचना गरी पत्रिकामै स्पष्ट रूपमा "बुद्धवाद होइन्, अश्वघोषवाद हो" भनी आलोचना गर्नुभयो । त्यस पुस्तकमा केही कुरा थेरवाद अनुकूल नभएको हुनसक्छ । त्यही पुस्तकको द्वितीय संस्करणमा "मैले बुझेको बुद्धधर्म" भनी नाम फेरिदिएँ ।

"बुद्धया अर्थनीति" नेवारभाषामा हामी दुबै मिलेर संयुक्त रूपमा लेखेका हौं । त्यो पुस्तक लेख्दाखेरि केही विषयमा उहाँ सहमत हुनुभएन । त्यसैले एउटा परिच्छेद नै हटाइदियौं ।

उहाँ शुद्ध थेरवादी भिक्षु हुनुहुन्छ । उहाँले प्रवचन र धर्म उपदेश गर्नुहुँदा थेरवादी भनी बारम्बार चर्चा गर्नुहुन्छ । मचाहिँ धर्मको मात्र प्रचार गर्छु किनभने बुद्धले धर्मको मात्र प्रचार गर्नुभएको देख्छु । थेरवादी भनी बुद्धले प्रचार गर्नुभएको पाइएको छैन । बुद्धको परिनिर्वाणपछि मात्र भिक्षुहरूमा धर्मसम्बन्धी मतभेद भएर थेरवाद र महायान भनी भेद देखिएको हो ।

उहाँलाई र मलाई एउटै दर्जामा राखेर म्यानमार (बर्मा) सरकारले धर्म प्रचार गरेबापत **'अग्गमहासद्धम्मजोतिकधज'** नामक उपाधि प्रदान गरियो ।

भिक्षु कुमार काश्यपमा कुनै प्रकारको राजनैतिक पार्टीको रङ्ग लागेको छैन । ममा चाहिँ एकताका राजनीतिक पार्टीको रङ्ग लागिसकेको थियो । तसर्थ यहाँ यस दृष्टिकोणले भिक्षु कुमार काश्यप मभन्दा शुद्ध छ । तर अहिले म मध्यममार्गी बनें । राजनीतिदेखि वाक्कदिक्क भइसकें । हो, म चीनमा औषधोपचार गरेर नयाँ जीवन पाएकोले चीन समर्थक भएँ ।

अन्तमा, म आनन्दकुटीमा किन टिक्न सकिनँ, यसबारे केही शब्द लेख्नु अत्युक्ति नहोला । सबै व्यक्तिमा आ-आफ्नो स्वभाव हुँदो रहेछ । कुनै बेला मैले आनन्दकुटीमा धार्मिक कार्यक्रम बनाउँदै थिएँ, तर आवासीय भिक्षुहरूलाई र गुरूलाई समेत कुनै जानकारी नै हुँदैनथ्यो, म जानकारी नै गर्दिनथें । यसले गर्दा म असफल भएँ । यो मेरै कमजोरी र गल्ती पनि थियो । कमसेकम केही गर्दा मैले गुरूको अनुमति लिनै पर्थ्यो । भन्नलाई त कुमार काश्यप नङ्ग र मासुजस्तै सम्बन्ध भएको साथी भन्छु, तर आफ्नो साथीसँग सल्लाह गर्नुपर्ने थियो, सल्लाह गर्ने चलन नै नहुनु मेरो कमजोरी पक्ष हो । कहिलेकाहिं आफ्नो स्वभाव सम्झिंदा कस्तो स्वभाव रहेछ भन्ने चिन्तना हुन्छ, त्यतिबेला आफ्नै कमजोरी हो भन्ठान्छु ।

बनेपामा ध्यानकुटी निर्माण गर्नलाई पनि पूज्य गुरू अमृतानन्द भन्तेको अनुमति लिनुपर्थ्यो, त्यसो गर्न सकिनं, मलाई होश नै भएन । कतै यो मेरो अहंकारको लक्षण त होइन ? जस्तो पनि लाग्छ । ध्यानकुटी निर्माण गरेर पूर्वमा बनेपा, धुलिखेल, पनौति, खोपासी, पलाञ्चोक, नाला, साङ्गा आदि ठाउँमा बुद्धको शिक्षा प्रचारप्रसार गर्न सकेको नराम्रो कुरा त अवश्य पनि होइन । स्मरणीय छ, कुनै बेला पूज्य गुरू अमृतानन्द भन्तेले भन्नुभएको थियो - "तिमी आनन्दकुटीमा नबसे पनि बुद्धधर्म प्रचारप्रसार गरिरहेको देख्दा खुशी छु ।" यो कुरा सुन्न पाउँदा मेरो मनमा आनन्दको महसुस भयो ।

पुछारमा, मैलेभन्दा बढि साथी कुमार काश्यपले बुद्धधर्म (थेरवाद) प्रचारप्रसार गर्नुभएको छ । उहाँले अरू कसैको चित्त दुखाउनुभएको छैन जस्तो लाग्छ । यस कुरामा म अपवादबाट बचेको छैन । यस अर्थमा भिक्षु कुमार काश्यप मभन्दा माथि पुगेको व्यक्तित्व हुनुहुन्छ । यस पुण्यद्वारा उहाँको सु-स्वास्थ्य लाभ होस् भनी हृदयदेखि कामना गर्दछु ।

भवतु सब्ब मंगलं ।

२०६७ श्रावण १४, ध्यानकुटी विहार, बनेपा

लुम्बिनीमा पर्यटनको विकास

- वीणा कंसाकार

नेपालका राष्ट्रिय विभूति, एशियाका ज्योति शाक्यमुनि बुद्धको जन्मस्थल लुम्विनी संसारकै एक पवित्र बौद्ध तीर्थस्थल जहाँ करोडौं बौद्धहरू आफ्नो श्रद्धा र आस्था प्रकट गर्दछन् । राष्ट्रको यस गौरवपूर्ण स्थल, जसले नेपाललाई अन्तर्राष्ट्रिय क्षेत्रमा प्रतिष्ठापूर्ण पहिचान दिएको छ । साथै बुद्ध जन्मभूमि लुम्विनी भन्नु नै शान्तिको प्रतीक हो । यसर्थ यस पवित्र लुम्विनी क्षेत्रको विकास गर्नु केवल बौद्ध संघ-संस्थाहरूको मात्र दायित्व नभई सरकार र राष्ट्रकै दायित्व र कर्तव्य हुन आउँछ ।

विगत ३ दशकदेखि बौद्ध महिला संघ, नेपालको उद्देश्यअनुरूप बुद्धधर्मको समुन्नत विकासका लागि बुद्ध-शिक्षाको प्रचारप्रसार, विपश्यना ध्यानका कार्यक्रम तथा स्वास्थ्यसम्बन्धी कार्यक्रमहरू निरन्तर गर्दै आइरहनुका साथै लुम्विनीमा निर्माणाधीन स्वयम्भू आकारको महाचैत्य निर्माणमा अर्थ संकलन गरी सक्दो सहयोगहरू गर्दै आइरहेको छ । ती प्रयास र सहयोगमा मात्र सीमित नभई राष्ट्र निर्माण कार्यमा अझ सशक्त एवं पृथक तवरले राष्ट्रिय स्तरमै केही कार्यक्रमहरू गर्नुपर्ने धारणा राखी बौद्ध महिला संघ, नेपालद्वारा हालै २०६७ आषाढ १८ (2nd July 2010) का दिन "लुम्बिनी पर्यटन विकास" विषयक एक दिने कार्यशाला गोष्ठी आयोजना गरियो । उक्त गोष्ठीको मूल उद्देश्य नै लुम्बिनीमा पर्यटन विकास गर्नु यस बौद्ध महिला संघको उद्देश्य हो ।

वर्तमान परिवर्तित नेपालको अस्तव्यस्त राजनैतिक माहौलमा सरकारद्वारा देशको सामाजिक, धार्मिक, साँस्कृतिक एवं पर्यटकीय क्षेत्रमा विकासका कुराहरू जति नै गरिरहेतापनि कुनै विकास वा सकारात्मक परिवर्तनको महशुस जनतामा भइरहेको छैन । वर्तमान देशको खस्कँदो आर्थिक स्थितिमा सुधार ल्याउन देशको मेरूदण्डको रूपमा रहेको पर्यटन उद्योगलाई प्रवर्द्धन गर्नका लागि विकास योजनाहरू अघि बढाउन सकेमा लुम्बिनीका स्थानीय जनताहरूको जीवनस्तर उकास्न र देशकै अर्थनीतिमा समेत ठूलो सहयोग पुग्नेछ भन्ने हाम्रो धारणा रहेको छ । यसर्थ देशको यस अमूल्य निधि लुम्बिनीको विकासमा पर्यटन विज्ञ, पर्यटन प्रवर्द्धन सम्बन्धित पक्ष वा निकाय एवं नेपाल सरकारको ध्यानाकृष्ट गराउन बौद्ध महिला संघद्वारा आयोजित यस गोष्ठीका विभिन्न उद्देश्यहरू मध्ये बुद्ध जन्मभूमि लुम्बिनीलाई विश्वकै उत्कृष्ट बौद्ध तीर्थस्थलको रूपमा विकास गर्ने, "लुम्बिनी विश्व शान्तिको मुहान" भन्ने नारालाई सार्थक पार्ने बुद्धको जन्मस्थल लुम्बिनी नै हो भन्ने निर्विवाद रूपमा अन्तर्राष्ट्रिय क्षेत्रमा प्रचार प्रसार गर्ने तथा विश्व सम्पदा सूचीमा सूचीकृत यस लुम्बिनीलाई बुद्धधर्म, बौद्ध कला, साहित्य, दर्शन आदिको अध्ययन, अन्वेषणको केन्द्रको रूपमा विकास गर्ने एवं नेपाल सरकारद्वारा घोषित "पर्यटन वर्ष २०११" लाई सहयोग पुऱ्याउन विश्वका बढि से बढि पर्यटकहरूलाई लुम्बिनी भ्रमण गर्न आकृष्ट गराउने आदि हुन् ।

यस कार्यशाला गोष्ठीमा "लुम्बिनी पर्यटन विकास" विषयमा बौद्ध विद्वान तथा पर्यटनविज्ञ कर्ण शाक्य तथा श्रीलंकाका महामहिम राजदूत थोसापाल हेवागेबाट कार्यपत्र प्रस्तुत गरिएको थियो । प्रस्तुत कार्यपत्रमा लुम्बिनीलाई ऐतिहासिक, धार्मिक, पुरातात्विक संरक्षण एवं विकासका साथै त्यस क्षेत्रको प्राकृतिक सुन्दरता, त्यहाँ पाइने जीवजन्तु, चराचुरूङ्गीहरूको आरक्षण गरी वातावरणीय विकासमा पनि ध्यानाकर्षण गर्नुपर्ने कुरा औंल्याउनुभयो । देशको यस अमूल्य निधिलाई विश्व बजारमा पर्यटकीय गन्तव्यको रूपमा विकास गर्न लुम्बिनीलाई शान्ति क्षेत्र (Zone of Peace) घोषणा गर्नुपर्ने कुरा जोडदार रूपमा उल्लेख गरिएको छ । शान्ति नायक गौतम बुद्धको जन्मस्थल लुम्बिनीलाई शान्ति क्षेत्र (Zone of Peace) घोषणा गर्न सकेमा

त्यहाँ धार्मिक-पर्यटनका साथै शान्ति-पर्यटन पनि स्वतः बढ्ने हुन्छ, जसले गर्दा विदेशी मुद्रा आर्जनमा बृद्धि भई देशको अर्थतन्त्रमा समेत सकारात्मक सुधार हुनेछ । यसका साथै अन्तर्राष्ट्रिय जगतमा समेत नेपालको प्रतिष्ठा बृद्धि हुनेछ भन्ने हाम्रो धारणा छ । गोष्ठीमा उपस्थित विभिन्न संघसंस्थाका प्रतिनिधिहरू, विभिन्न बौद्धिक व्यक्तिहरू, सम्बन्धित विषयका विज्ञहरूद्वारा छलफल सल्लाह, सुझावहरू सबै अध्ययन गरी ७ बुँदे घोषणा-पत्र जारी गरिएको थियो । घोषणा पत्रमा उल्लेख बुँदाहरू :–

१) लुम्विनीलाई शान्ति क्षेत्र (Zone of Peace) को रूपमा घोषणा गरौं ।

२) लुम्बिनीमा स्वेदेशी पर्यटकहरूलाई आकर्षण गरौं ।

३) विश्वकै एक महान बौद्ध तीर्थस्थलको रूपमा लुम्बिनीलाई प्रस्तुत गर्न धार्मिक क्रियाकलापहरू जस्तैः– नियमित परित्राण पाठ, बुद्धशिक्षाको पठनपाठन, प्रवचन तथा ध्यान भावनाको प्रबन्ध गराऔं ।

४) लुम्विनीका स्थानीय बासिन्दाहरूलाई आफ्ना संस्कृति, रिति रिवाज, कलाकृति, पर्व भेषभुषा, नाचगान, स्थानीय शीपबाट उत्पादित बस्तुहरू सबैको पर्यटकीय महत्व बारे जागरण गराई पर्यटन क्रियाकलापमा संलग्न गराऔं ।

५) मायादेवी मन्दिर नभनी "मायादेवी सुपुत्र बुद्धको जन्मस्थल" को नामाकरण गरी चलन चल्तिमा ल्याऔं ।

६) लुम्बिनीलाई आकर्षक गन्तव्यको रूपमा विकास गर्न भौतिक पुर्वाधारहरू जस्तैः– प्रदूषणमुक्त वातावरण, सरसफाई, बाटो, विद्युत, पानी शौचालय, अस्पताल, संचार, सूचना केन्द्र, होटल, रेष्टुराँ, दक्ष पथ प्रदर्शक, यातायातका साधनहरू आदि सुलभ तरिकाले उपलब्ध गराऔं ।

७) लुम्बिनीमा आउने धार्मिक-पर्यटकहरूलाई साल वृक्षको विरूवा, पवित्र पुष्करनीको जल र बुद्ध जन्मभूमिको माटो उपहारस्वरूप प्रदान गराऔँ ।

माथि उल्लेखित घोषणा पत्र तथा गोष्ठीमा भएका छलफल सुझावसल्लाह सबै संकलन गरी अवधारणा पत्रिका (Proceeding) प्रकाशित गरेको छ । यस अवधारणा पत्रिकालाई नेपाल सरकारलगायत अन्य पर्यटनसम्बन्धी संम्पूर्ण सम्बन्धित निकायहरूमा पेश गर्ने हाम्रो योजना रहेको छ । साथै यस अवधारणा पत्रिकामा दिइएका सुझावहरूलाई सम्पूर्ण सम्बन्धित निकायद्वारा विशेष स्थान दिई कार्यान्वयन पक्ष उन्मुख हुनेमा हामी विश्वस्त छौं ।

गोष्ठीमा अखिल नेपाल भिक्षु महासंघका पूर्व अध्यक्ष त्रिपिटकाचार्य श्रद्धेय भिक्षु कुमार काश्यप महास्थविर, सभासद् भिक्षु आनन्द स्थविर, लु.वि.कोषका कार्यकारिणी सदस्य भिक्षु कोण्डन्य स्थविर, प्रमुख भिक्षु संघको गरिमामय उपस्थित रहेको थियो । समुद्घाटन कार्यक्रममा माननीय संस्कृति मन्त्री एवं लु.वि.कोषका अध्यक्ष श्री मिनेन्द्र रिजाल एवं लु. वि. कोषका उपाध्यक्ष आचार्य कर्मा साङबो शेर्पाबाट लुम्विनी बारे मन्तव्य ब्यक्त गर्नुभएको थियो । संघका का. बा. अध्यक्ष डा. केशरी लक्ष्मी मानन्धरको सभापतित्वमा सम्पन्न भएको कार्यक्रममा संघका महासचिव मीरा ज्योतिबाट स्वागत मन्तव्य एवं उपाध्यक्ष वीणा कंसाकारबाट धन्यवाद ज्ञापन भएको थियो । ठूलो संख्यामा संघ संस्थाका प्रतिनिधि एवं बौद्धिक व्यक्तिहरूबाट अत्यन्त उत्साहपूर्वक भाग लिएको यस गोष्ठी समग्रमा भन्नुपर्दा अत्यन्त सफल भएको छ । यस गोष्ठीबाट लुम्बिनीको विकास कार्यमा नयाँ गति लिनुका साथै विकास कार्यमा तीव्रता आउने छ भन्ने हामीले विश्वास लिएका छौं । यस बौद्ध महिला संघ, नेपालद्वारा देशको समय परिस्थिति हेरी आफ्नो लक्ष प्राप्तिको लागि राष्ट्र निर्माणको कार्य तथा लुम्बिनीको विकासको लागि विभिन्न किसिमका कार्यक्रमहरू भविष्यमा पनि गर्दै जाने संघको उद्देश्य रहेको छ ।

गोष्ठीमा उपस्थित हुनुहुने श्रद्धेय भिक्षु संघ, अनागारिका गुरूमाँहरू तथा कार्यपत्र प्रस्तोताहरू, समीक्षकद्वय एवं उपस्थित सम्पूर्ण संघसंस्था तथा विद्वत वर्गमा बौद्ध महिला संघ, नेपाल सधन्यवादसहित साधुवाद प्रकट गर्दछ ।

अन्धविश्वास र मिथ्या दृष्टिबाट बचौं बचाऔं

✍ प्रा.डा. गणेश माली

भगवान् बुद्धको दुःख विनाशक परम हितकारी धर्मको मूल केन्द्र विन्दू हो - प्रज्ञा । शील पालनद्वारा अकुशल कर्मछोडी कुशल कर्ममा लागेका चित्त चंचल हुँदैन, सुसमाहित स्थिर हुन्छ, यस्तै समाधिस्थ चित्तमा यथार्थता वा वास्तविकतालाई छर्लङ्ग देख्नसक्ने दृष्टि उत्पन्न हुन्छ, सम्यक् दृष्टि उत्पन्न हुन्छ, प्रज्ञा उत्पन्न हुन्छ । प्रज्ञावान ध्यानी व्यक्ति बुद्धि विवेकयुक्त हुन्छ, प्रज्ञावान व्यक्ति मिथ्यादृष्टि र अन्धविश्वासको अन्धकारबाट माथि उठेको हुन्छ, प्रज्ञावान व्यक्तिलाई नै अविचल शान्ति र सत्य प्राप्त हुन्छ । प्रज्ञायुक्त व्यक्ति नै साँचो अर्थमा असल मान्छे बन्दछ ।

दुःख विनाश गरी परमसत्य र शान्ति प्राप्त गराउने शील-समाधि-प्रज्ञारूपी आर्यअष्टाङ्गिक मार्गमा धर्मको बाटोमा लाग्न चाहने व्यक्तिको लागि पथभ्रष्ट गराउने दुई खतरनाक शत्रुहरू हुन्- अन्धविश्वास र मिथ्यादृष्टि । यी दुई खतरनाक शत्रुहरू कस्ता हुन् यिनीहरूबाट आफू बच्नु र अरूलाई बचाउनका लागि के गर्नु पर्छ भन्ने बारे प्रस्तुत लेखमा छोटो विवेचना गरिएको छ ।

१. अन्धविश्वासः

कुनैपनि विषयमा यथार्थ जानकारी प्राप्त गर्नुको साटो, केवल अन्दाजीकरण वा अठोटको भरमा 'यो यस्तै हो' भनी ठोकुवा गरी विश्वास गर्ने वा गराउने प्रकृयाबाट अन्धविश्वासको उत्पत्ति हुन्छ । कुनै विषयमा यथार्थ ज्ञानको अभाव, अर्थात् अज्ञान नै अन्धविश्वासको मूल श्रोत हो ।

कुनैपनि विषयमा यथार्थ जानकारी प्राप्त गर्न वैज्ञानिक पद्धति अपनाउनु पर्ने हुन्छ (जस्तो कि बुद्धले संसारमा सबै प्राणीहरूलाई सताइरहेको दुःखरूपी समस्या बारे वैज्ञानिक पद्धति अपनाई सो समस्याको अध्ययन र समाधान पनि गरे) तर निरीक्षण-परीक्षण-प्रयोग अन्वेषण-अनुसन्धानको वैज्ञानिक बाटो, समस्या हेरी, कुनैमा छोटो र छिटो पनि हुन्छ भने कुनैमा लामो र साधनहरूको अभावमा कठिन पनि हुन्छ ।

मानव जातिको एउटा विशेषता के छ भने जहाँ जहाँ अन्वेषण र अनुसन्धानको वैज्ञानिक पद्धति छिटो र छरिटो हुन्छ भने त्यहाँ वैज्ञानिक बाटो अपनाइन्छ तर जहाँ लामो र साधनको अभावमा वैज्ञानिक पद्धतिमा लाग्नु असम्भव प्रायः देखिन्छ । त्यहाँ अठोट लगाइन्छ र विशेष गरी गहकिला विषयहरूमा (जस्तै विश्वको उत्पत्ति, परिवर्तन, सूर्यचन्द्र ताराहरूको प्रकृति र तिनीहरूको स्वभाव, विश्वको संचालन, मृत्यु र जीवन इत्यादि) यस्ता अठोटहरू समाजका गण्यमान्य, व्यक्तिहरू (जस्तै महात्मा, सन्त, ऋषिमुनि आदि) बाट गरिएका हुन्छन्, जसलाई उनीहरू सत्य हो भनी घोषणा गर्छन् र सामान्य जनहरू विनाप्रश्न आँखा चिम्ली श्रद्धापूर्वक विश्वास गर्न थाल्छन् ।

प्रायशः यस्ता अन्धविश्वासहरू वस्तुपरक सत्य हुँदैनन्, मन गढन्ते अठोट भएकाले पछि गएर वैज्ञानिक सत्यसँग बाफिन जान्छन् पनि । यो पनि एउटा कारण हो किन हाम्रा धर्महरू र पुरान कथाहरूमा अवैज्ञानिक प्रसङ्गहरू प्रशस्त मात्रामा हुन्छन् ।

तर मनगढन्ते किन नहोस् जब जनताले समाजमा प्रतिष्ठित मान्यजनहरूबाट आएको नाताले यथार्थ भनिएको कुनै अठोटलाई यथार्थ मानी सकार्छ, तब त्यही ठीक मानिन्छ र त्यस्को विपरित जसलाई पनि पाप र धर्मविरेधी दण्डनीय सम्झिन थाल्छ । बाइबलमा लेखिएको विपरित आफ्नो खोजले देखाएको 'पृथ्वीले सूर्यको परिक्रममा गर्छ' भन्ने तथ्य दुनियाँसामू ल्याउन प्रयत्न गरेबापत इटलीका वैज्ञानिक गेलीलियोले पनि यस्तै दशा भोग्नुपरेको थियो ।

थाहा नभएको विषयलाई थाहा छैन भन्नु सत्य हो, तर समाजमा यस्तो परिस्थिति पनि आउँछ जब बाध्य भएर थाहा छैन भनी लाजले भुतुक्क हुनुभन्दा 'यस्तो हो' भनी आफ्नो विद्वत्याइँ देखाउनु जाति लाग्छ । जस्तै चन्द्रमालाई देखाएर सानो छोराले बाबुलाई सोध्छन् "बा, त्यो के हो, किन आकाशमा घुमिरहन्छ ?" अब घरको प्रतिष्ठित मान्छे भएर छोराको अगाडि आफ्नो अज्ञान देखाउनुभन्दा- "त्यो (यो) हो' ... (यस) कारण आकासमा घुमिरहन्छ भनी केही अठोट लगाउनु श्रेयष्कर लाग्नसक्छ जसलाई बच्चाले

सहजै स्वीकार्छ ।

यस्तै सिलसिलामा हाम्रो समाजमा अनेक प्रकारका देवताहरू, भूत, प्रेत, अन्य लोकहरू इत्यादि बारेका अठोटहरूहरू बने अनि तिनीहरू नै श्रद्धापूर्वक सत्य सम्झी पुस्तौंसम्म अन्धविश्वास बनेर फैलँदै गए । यही सिलसिलामा अनेक कथाहरू पनि रचिए जुन कालान्तरमा कथा नभै वास्तविक घटनासरह नै जनमानसमा विश्वास गरिए ।

अन्ध विश्वासहरू हाम्रो समाजमा छ्यापछ्याप्ती छन्, त्यसकारण आफ्नो दिमागलाई अर्काको दास बनाई अन्धविश्वासको जालोमा फसी रहनुपर्दा प्रज्ञा तथा सम्यक्दृष्टि पाउन असंभव प्रायः भइरहेको छ ।

हामीहरू अन्धविश्वासमा यति अभ्यस्त भइसकेका छौं कि कसैले भनेको कुराहरूलाई पत्याउनु हाम्रो एउटा सहज प्रवृत्ति नै बनिसकेको छ । किताबमा लेखिएको छ भनेर वा गण्यमान्य जनहरू यसो भन्छन् भनेर वा पहिलेदेखि चलिआएको भनेर, वा धेरै जसो मान्छेहरू यसै भन्छन् भनेर बिनासोचसमझ, बिनाजाँचबूझ, आँखा चिम्लेर, बुद्धि विवेकलाई बन्धक राखेर विश्वास गर्ने प्रवृत्तिले गर्दा स्वतन्त्रचिन्तनबाट टाढा रहन्छौं, पूर्वाग्रहरहित भएर वस्तु-परक चिन्तन गर्ने हाम्रो क्षमता नष्ट भएर जान्छ ।

यसो नहोस् भन्नाको लागि हामीहरू पनि अबदेखि सचेत भई विवेक बृद्धि लगाई, शील-समाधि-प्रज्ञारूपी सुनौलो मार्गमा लागी समाजमा प्रचलित अवधारणा र अन्धविश्वासहरूबाट बच्न प्रयत्न गर्नु वाँछनीय हुनेछ । आफ्ना केटाकेटीहरूलाई पनि सानैदेखि स्वतन्त्र चिन्तनको अभ्यास गराऔं, अठोट गरे जति सत्य हुँदैनन् भनी ज्ञान दिने केही खेलहरू तर्जुमा गरी खेलाऔं । मुख्य कुरा, ठूला बडाले भनेका कुरा, शिक्षकले भनेका कुरा वा पुस्तकमा लेखिएका कुरा आँखा चिम्ली सत्य हुन् भनी विश्वास गराउनुको साटो, स्वयं उनीहरूले नै आफ्नो बुद्धि विवेक प्रयोग गरी जाँची हेर्ने वानी वसालौं ।

२. मिथ्या दृष्टिः

कुनै पनि विषयमा वास्तविक सत्य वा यथार्थताको ज्ञान नहुनु र सोभन्दा फरक दृष्टि नै मिथ्या दृष्टि हो, यसको विपरित कुनै पनि विषयमा वास्तविकता वा यथार्थ सत्यको ज्ञान हुनु र सो अनुकूलको दृष्टिलाई सम्यक् (ठीक) दृष्टि भनिन्छ । अन्धविश्वास तथा मिथ्या दृष्टि दुबैको मूल कारण अज्ञानता हो । दुबै भाइभाइ हुन् ।

अन्धविश्वासमा विनासोचविचार, स्वबुद्धि विवेकको प्रयोग नगरी अर्काको भानाईमा आँखा चिम्ली विश्वास गरिन्छ । तर मिथ्यादृष्टिमा कुनै विषयलाई हेर्ने दृष्टि नै बेठीक वा उल्टो हुन्छ, समझ नै फरक हुन्छ ।

एक समय एकादेशका ६ जना बुजुक अन्धाहरूको बीचमा हात्ती कस्तो हुँदो रहेछ भनी थाहा पाउने प्रवल इच्छा जागेछ । उनीहरू सोध्दै सोध्दै हात्ती भएको ठाउँसम्म पुगेछन् । त्यसपछि माहुतेलाई भनेर हात्तीलाई छामेर हेर्न पुगेछन् ।

एकजना अन्धाले सूँड समात्न पुगेछ । "अहो ! हात्ती त सर्पजस्तो पो रहेछ- उसले मन मनै विचार गऱ्यो । अर्को अन्धोले खुट्टा छाम्न पुगेछ, अर्कोले पुच्छर, अर्कोले पेट, अर्कोले दाऱ्हा र अर्कोले कान छाम्न पुगेछन् । खुट्टा छाम्नेलाई डोरीजस्तो, पेट छाम्नेलाई पर्खालजस्तो, दाऱ्हा छाम्नेलाई तरवारजस्तो अनि कान छाम्नेलाई (दाँत) पंखाजस्तो लागेछ ।

त्यसपछि ती छ जना अन्धाहरू एक ठाउँमा भेला भई हात्ती कस्तो रहेछ भन्ने बारे छलफल गर्न थालेछ । भनिन्छ, उनीहरू धेरै बेरसम्म आपसमा ठूलो ठूलो स्वरले कराएर वादविवाद गरी रहेछ, तर उनीहरूको झगडा कहिल्यै टुंगिएन ।

माथिको कथामा जस्तै बहुआयामी सत्यको एकमात्र पक्षलाई ठीक मानेर अरू पक्षहरूको अस्तित्वलाई स्वीकार्न सकेन वा चाहेन भने मिथ्या दृष्टिको रोग लाग्छ ।

भनिन्छ, संसार ऐनाजस्तो छ । हरेकले आफ्नो समझअनुसार संसारलाई देख्छ, बुझ्छ, कामहरू गर्छ, मिथ्या दृष्टि वालाहरू आफ्नो धूनमा पक्का हुन्छन् । आफ्नै भनाई मात्र ठीक हो भनी उनीहरू ठान्छन् । साधारण मान्छेहरूदेखि लिएर सन्तमहात्माहरूसम्म पनि यस रोगबाट पीडित हुन सक्छन् । तर आश्चर्यको कुरा यो छ कि उनीहरू आफूलाई होइन अरूलाई मिथ्यादृष्टिक सम्झन्छन् ।

उदाहरणस्वरूप, यस संसारमा यस्ता मिथ्यादृष्टिकहरू भेट्टिन्छन्, जो भन्ठान्छन् कि प्रकृतिका कुनै सारतत्व, सत्यतत्व भन्ने छैन, जीवनको मुख्य उद्देश्य नै धन ऐश्वर्य प्राप्ति, विषय भोग र कामनाहरूको परिपूर्ति नै हो । "आप भला तो जगत भला, आफ्नो

स्वार्थ पूरा गर्नु, परा उतर्नु"- यिनीहरू भन्छन् । यस प्रकारका मिथ्यादृष्टिकहरूमा दम्भ, हर्ष, अभिमान, क्रोध पौरख तथा अज्ञान हुन्छन् । सयौं आशाको पाशोले बाँधिएका, चिन्ता ग्रष्ट हुन्छन् । "आज मैले यति पाएँ, भोलि अझ यति पाउनु छ, आज मैले यस शत्रुको दमन गरे, भोलि अर्कोको पनि गर्नु छ, म ऐश्वर्य साधन सम्पन्न छु, बलवान छु, सुखी छु, सिद्ध छु, यस्तै विचार गर्दागर्दै उनीहरू दुःख सागरमा गोता मारिरहन्छन् ।

जन्मैदेखि कुनै सत्वप्राणी मिथ्या वा सम्यक् दृष्टि लिएर जन्मदैन । ठूलो भएपछि परिवार तर्फबाट, समाज तर्फबाट र आफ्नै वैयक्तिक अनुभवहरूबाट विभिन्न विषयहरू प्रति दृष्टिकोण बन्न थाल्छ । फलस्वरूप कुनैपनि दृष्टिकोणमा आफ्नो धारणा पक्का हुन गई मिथ्यादृष्टि बन्न जान्छ ।

एकोहोरो पन र "मेरो गोरूको बाह्रै टक्का" भन्ने प्रवृत्तिले मिथ्यादृष्टिलाई बढावा दिन्छ । पक्का मिथ्यादृष्टिकहरू अर्काको कुरै सुन्न चाहँदैनन् । आफ्नै ढिपीमा अडिग रहन्छन् । यसरी उनीहरू वास्तविक सत्यबाट टाढिँदै जान्छन् ।

उदाहरणस्वरूप अघिको हात्ती र ६ जना अन्धाहरूको कथामा ती अन्धाहरूले आफ्नै ढिपीमात्र नकसिकन, अर्काको भनाई वा अनुभव पनि त सही हुन सक्छन भन्ने धारणा बनाई लौ त हामी सबै मिली वास्तवमा हात्ती कस्तो हुँदो रहेछ त भन्ने बारे एउटा साधारण बनाऔं त भनी खुला दिलले अर्काको भनाइ र अनुभवलाई पनि समेटिएर हात्तीको स्वरूप बनाउनमा लागेको भए सायद एउटा यस्तो जनावरको स्वरूप तयार हुन्थ्यो होला जुन हूबहू हात्तीजस्तै नभएर पनि हात्तीको धेरै नजिक हुन्थ्यो । त्यसो नगरी आफ्नो ढिपी कसी वादविवाद गरिरहेकाले उनीहरू विवादमै अल्झी सत्य जान्नुबाट टाढै रहे ।

भगवान् बुद्धको समयमापनि मिथ्या दृष्टिक (तैर्थिक परिव्राजकहरू आफ्ना शिष्य मण्डली साथमा लिई घुम्ने गर्थे । आफ्नो मत फैलाउन कोशिस गर्थे । कोही मृत्युपछि सबै नष्ट हुन्छन्, केही बाँकी रहँदैन भन्थे । कोही शास्वतवादी हुन्थे, जसका अनुसार शरीरलाई बचाई राख्ने कुनै अजरअमर तत्व हुन्छन् । कोही नास्तिकवादी हुन्थे जसअनुसार भएका यथार्थहरू पनि केही छैनन्, कोही अहेतुक दृष्टिका हुन्थे, जसको मत अनुसार विनाहेतु नै सबकुछ हुने गर्छन्, कोही अकृय दृष्टिका हुन्थे, जसअनुसार कर्मको कुनै मतलव हुँदैन, न पाप भन्ने हुन्छ न पुण्य । भनिन्छ कि यिनीहरू आफ्ना धूनमा यति पक्का हुन्थे कि भगवान् बुद्धसँग सम्वाद गर्न पनि उनीहरू नफ्रत गर्थे ।

मिथ्या दृष्टिको अचूक औषधी पनि प्रज्ञा नै हो । यथार्थसत्य के हो भनी बुझ्न हरबखत तयार रहनु, सत्यको उज्यालो घाम कुनै बखत पनि कतैबाट आउन सक्छ भनी पूर्वाग्रहरहित भई तयार भएर होस राखी बस्नु, आफ्नो ढिपी छोडी खुला दिल र दिमाग राख्ने प्रवृत्तिको विकास गर्नु नै यस रोगको अचूक औषधि मान्न सकिन्छ ।

बडे बडे विद्वानहरू पनि मिथ्या दृष्टिवाला हुन सक्छन् भन्ने कुरामा विश्वास राखी आफैले प्रज्ञाको प्रकाशमा ठीक बेठीक छुट्याउने अभ्यास सिक्नु वाँछनीय हुनेछ ।

ठूलो भएर मिथ्या दृष्टि पाकिसकेपछि त्यसको उपचार गर्नु गाऱ्हो हुन्छ, भगवान् बुद्धका पालाका मिथ्या दृष्टिकहरूलाई जस्तै । सानै उमेरदेखि खुला दिल र दिमाग विकास गर्नेतर्फ हामीहरू सचेतभै लाग्नु वाँछनीय हुनेछ ।

हामी आफैले पनि सचेत भई सोच्नु अत्यावश्यक छ, के हामी मिथ्या दृष्टिमा त लागेका छैनौं ? शील-समाधि-प्रज्ञाको बाटोमा लागी आफैले आफ्ना दृष्टिकोणहरू कति सम्यक् छन् वा मिथ्या जाँची हेर्ने अभ्यास बसाल्नु पनि अत्यावश्यक छ ।

सारांशमा, अन्धविश्वास र मिथ्यादृष्टि यस्ता सामाजिक एवं व्यक्तिगत रोगहरू हुन्, जुन बाहिरबाट हेर्दा खेरी झट्ट देखिने हुँदैनन् तर भित्रभित्रै धमिराले झैं व्यक्ति र समाजलाई खोक्रो र विषाक्त पारी कमजोर तुल्याउँछन् । यी रोगहरूले सामाजिक जीवनलाई विषाक्त तुल्याई कलहझगडा र अशान्तिको वातावरण सृजना गरिरहेका हुन्छन् ।

अतः हाम्रो समाजमा सुख शान्ति स्थापना गर्नको लागि र व्यक्तिगत सुख शान्तिको लागि पनि यी दुई रोगहरूबाट बच्न र अरूलाई पनि बचाउन यथासक्य प्रयत्न गरौं । यसो गर्नाले हामी सबैको कुशल मंगल नै हुनेछ ।

मेरो स्मृतिको परिवेशभित्र श्रद्धेय कुमार भन्ते

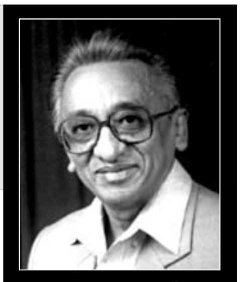

✍ घनश्याम राजकर्णिकार

'बत्तीमुनी अँध्यारो' भनेझैं बुद्धको जन्मस्थल नेपालमा बुद्धधर्म त्यति प्रचलित छैन जतिको जापान, दक्षिण कोरिया, बर्मा, श्रीलंका, थाइल्याण्ड, लाओस, भियतनाम आदि देशमा छन् । भनिन्छ मल्लकालीन नेपालमा र एकतन्त्रीय राणा शासनकालमा यस धर्मले हुनसम्मको कुठाराघात सहनु परेको थियो । साँच्चै भन्ने हो भने प्रजातन्त्रको उदय भएपछि मात्र हामी नेपालीहरूले फुक्का रूपमा बुद्धधर्मको प्रचारप्रसार गर्न पायौँ । त्यसपछि लगत्तै हाम्रो देशमा बुद्धधर्मजस्तो मानव कल्याणकारी धर्मको सम्बर्द्धन र सुशोभन क्रमिक रूपले बढिरहेछ । हाल यहाँ थेरवादी बुद्धधर्मको प्रचारप्रसार र सम्बर्द्धनमा भिक्षु, श्रामणेर, अनागारिका तथा उपासक उपासिकाहरूले महत्वपूर्ण भूमिका खेलिरहेका छन् । यसै क्रममा श्रद्धेय भिक्षु आचार्य कुमार काश्यप महास्थविरको योगदान पनि अग्रपंक्तिमा पर्न आउँछ । उहाँले नेपालमा बुद्धधर्मको प्रचारप्रसार र सम्बर्धन गर्नमा अतुलनीय भूमिका निभाउनुभएको छ । उहाँका विगत जीवनतिर फर्केर हेर्दा हामीलाई के थाहा हुन्छ भने रणाकालीन नेपालमा हिन्दूधर्मका अन्धभक्त राणाहरूबाट बौद्ध अनुयायीहरूलाई शत्रुतापूर्ण व्यवहार गरिन्थ्यो । त्यस्तो अवस्थामा पनि भिक्षु कुमार काश्यप बुद्धधर्ममा प्रव्रजित भई भिक्षु बनी बुद्धधर्मको पुनरूत्थान गर्नमा तनमनले सचेष्ट रहनुहुन्थ्यो । तर त्यसबेलाका क्रुर शासकलाई बुद्धधर्मका यस्ता धार्मिक क्रियाकलाप मान्य भएन । फलस्वरूप बुद्धधर्ममा प्रव्रजित भएका भिक्षु कुमार काश्यकलगायत अरु ७ जना भिक्षु/श्रामणेरहरूलाई वि. सं. २००१ मा तत्कालीन प्राइममिनिष्टर जुद्धशमशेरले देशनिकाला गरी आफ्नो घृणित अनुहार प्रजासमक्ष प्रस्तुत गरे ।

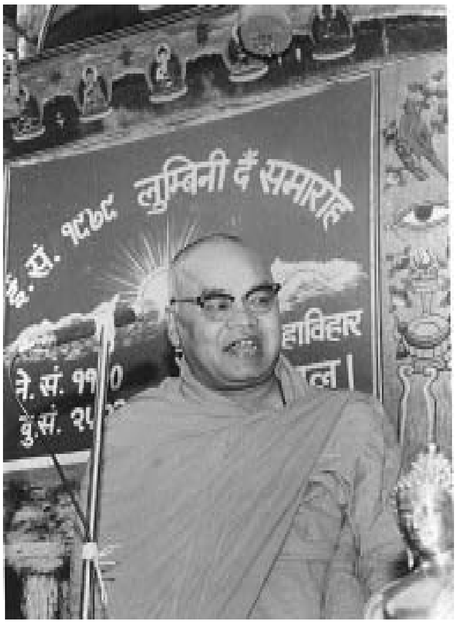

राणा शासकले जतिसुकै दुःख दिए तापनि बुद्धधर्मप्रति श्रद्धेय कुमार भन्तेको आस्थामा कुनै कमी आएन तथा उहाँ कहिल्यै विचलित हुनु भएन । त्यसबेला क्रुर शासकको छुद्र क्रियालई हाँसी-हाँसी ग्रहण गर्दै उहाँ सोझै कालिम्पोङ् जानुभयो । केही दिन त्यहाँ बसी उहाँ बौद्ध स्थल सारथनाथ जानुभयो र त्यहाँ केही महिना बस्नुभयो । त्यसपछि बुद्धधर्ममा उच्चअध्ययन गर्न वि.सं. २००२ मा उहाँ श्रीलंका जानुभयो, जहाँ १० वर्षसम्म बुद्धधर्म र पाली साहित्यको विस्तृत अध्ययन गरी त्रिपिटिकाचार्यजस्तो गरिमामय उपाधि हासिल गर्न सफल हुनुभयो । हालसम्म त्रिपिटिकाचार्य उत्तीर्ण गर्नुहुने नेपालमा उहाँमात्र हुनुहुन्छ । आफ्नो अध्ययन पुरा भएपछि आफ्नो देशमा बसेर बुद्धधर्मको श्रीवृद्धिमा योगदान पुऱ्याउन उहाँ वि.सं. २०१७ मा काठमाडौं आई बस्नुभयो । बुद्धधर्मको विकासमा उहाँले पुऱ्याउनुभएको योगदानलाई कदर गर्दै भारत सरकारले उहाँलाई **'महासद्धम परियत्ति प्रदीप'** उपाधिले सुशोभन गरिएको छ भने श्रीलंका सरकारले **'विद्यालंकार पद्मभूषण'** उपाधि प्रदान गरिएको छ । त्यस्तै म्यानमार (बर्मा) सरकारले **'अग्गमहासद्धम्मजोतिकधज'** जस्तो गरिमामय उपाधिले सुशोभन गरिएको छ उहाँ भन्तेलाई ।

नेपालको बुद्धशासनिक क्षेत्रमा आजीवन समर्पित श्रद्धेय भन्ते आचार्य कुमार काश्यप महास्थविर यही २०६७ साल श्रावण १९ गतेदेखि ८४ वर्षमा प्रवेश गर्नुभयो । बुद्धधर्मका तपस्वी श्रद्धेय भन्तेबारे अब मेरा केही अनुभूतिहरू कोरेर उहाँप्रति स्थापित मेरो असीम

श्रद्धाभाव र वन्दना व्यक्त गर्न लालायित छु ।

श्रद्धेय भन्तेसँग मेरो उठबस, चिनजान भएको धेरै भइसक्यो । आजभन्दा ३५-३६ वर्षअघि कहाँ, कसरी, कुनबेला उहाँको सान्निध्यमा म आइपुगें सम्झना भएन । तर उहाँप्रति स्थापित मेरो सद्भावना तथा आदरभावमा कुनै कमी आएको छैन । बुद्धधर्मप्रति प्रतिबद्ध उहाँजस्ता आदरणीय सत्पुरूषलाई म सदासर्वदा आदर गर्दछु, सम्मान गर्दछु साथै निरन्तर वन्दना पनि गर्दछु ।

निश्चय नै नेपालको थेरवादी बौद्धजगतमा भिक्षु कुमार काश्यप महास्थविर एउटा उलेख्य नाम हो । धर्मको नाममा पाखण्डी बनेका धर्मगुरूहरू यत्रतत्र धेरै पाइन्छन् । तर थोरै मात्र यस्ता छन् जो आफ्नो भौतिक सुखसयललाई एकातिर पन्छाएर सानो रूपको बुद्ध हुन प्रयासरत छन् । मलाई लाग्छ श्रद्धेय कुमार भन्ते यस्तै रूपमा हामीमाझ हुनुहुन्छ । उहाँजस्ता आदरणीय मनीषीको हामीले श्रद्धा गर्नुपर्छ, मानमर्यादा गर्नुपर्छ । यसो गरेमा आउँदा सन्ततीले हामीलाई श्रेयभागी भन्नेमा विश्वस्त छु ।

श्रद्धेय भिक्षु कुमार काश्यप महास्थविर - बारे मेरा पवित्र सम्झनाहरू धेरै भएपनि यहाँ केवल एक दुईओटा प्रसङ्ग मात्र उल्लेख गरी उहाँ कस्तो व्यक्तित्वका सत्पुरूष हुनुहुन्छ भन्ने बारे एउटा सानो झझल्को प्रस्तुत गर्न लागिरहेछु ।

विक्रम् सम्बत् २०३६ सालको कुरा हो, एकदिन आनन्दकुटी विहारमा बुद्धधर्मबारे उहाँको धर्मदेशना सुनिरहेको थिएँ । त्यसबेलासम्ममा मेरो पहिलो पुस्तक **'केही चिन्तन : केही मन्थन'** प्रकाशित भइसकेको थियो । यो कुरा भन्तेलाई पनि थाहा थियो होला । त्यस जमघटमा भन्तेले मलाई लक्षित गरी मेरो नाम उल्लेख गरी बुद्धधर्मबारे नेपाली भाषामा पनि लेख्न सुझाव दिनुभयो । त्यसबेला त्यहाँ उपस्थित सबैको अगाडि मेरो नाम उल्लेख गर्दा बुद्धधर्मबारे नेपालीमा मैले पनि केही लेख्नुपर्छ भन्ने भावना ममा उब्ज्यो । त्यसलगत्तै मैले केही दिनपछि भगवान् बुद्धको महिमाबारे नेपालीमा एउटा लेख लेखें । त्यो लेख भन्तेलाई सुनाउँदा उहाँ धेरै हर्षित तथा प्रफुल्लित हुनुभएको म अहिले पनि झलझली सम्झन्छु । यसरी बुद्ध र बुद्धधर्मबारे लेख्न प्रेरणा दिनुहुने उहाँ कुमार भन्तेलाई सदासर्वदा सादर वन्दना टक्र्याउनु म आफ्नो कर्तव्य ठान्दछु ।

अर्को कुरा, नेपाली साहित्याकाशमा बुद्धधर्मजस्तो मानव कल्याणकारी धार्मिक विषयका पुस्तकहरू थोरै भएकोले यस दिशातिर केही गर्नसके आफ्नो धार्मिक इच्छा परिपूर्ति हुने मैले ठानें । यो कुरा भन्तेलाई सुनाउँदा उहाँले खुशी हुँदै बुद्धधर्मबारेका केही पुस्तकहरू र 'आनन्दभूमि' पत्रिकाका धेरै प्रतिहरू मलाई दिनुभयो । उहाँले दिनुभएका पुस्तकहरू र पत्रिकाहरूबाट नेपाली भाषामा लेखिएका राम्रा गहकिला लेखहरू छानी तिनीहरूको सम्पादन गरी एउटा पुस्तक तयार गरें, जसलाई **'बुद्धको सम्झना कल्याणको कामना'** भनी नामकरण गरें । यसरी यो संपादित पुस्तकको सुरूवात उहाँ श्रद्धेय भन्तेको सत्प्रेरणाबाट भएको भन्नुमा मलाई गौरव अनुभव हुन्छ । वि. सं. २०३९ मा प्रकाशित यो सम्पादित पुस्तक लोकप्रिय हुँदै हालसम्ममा यसको तेस्रो प्रकाशन भइसकेको छ । त्यसपछि **'बौद्ध तीर्थयात्रा : नालन्दादेखि लुम्बिनीसम्म'** र **'बुद्धज्योतिका केही रश्मि'** नामक बुद्ध र बुद्धधर्मसम्बन्धी दुईओटा पुस्तकहरू पनि लेखी प्रकाशित भैसकेका छन् ।

यसरी भगवान् बुद्ध र बुद्धधर्मबारे नेपाली भाषामा लेख्न प्रेरणा र हौसला दिनुहुने श्रद्धेय कुमार भन्तेप्रति नतमस्तक बनी सादर वन्दना गर्दै उहाँ बारेका केही उद्गार यही टुंग्याउछु । ☸

पाप कर्म (अकुशल कर्म) कहिल्यै नगर्नु
पुण्य (कुशल कर्म) गर्दै जानु ।
आफ्नो चित्तलाई (मन) शुद्ध गर्नु
यहि नै बुद्धको उपदेश हो ।

VISHWA MOTOR TRADERS
Putalisadak, Kathmandu Tel.: 4225625 / 4244173

बिश्व मोटर ट्रेडर्स
ख-२,४०८, पुतलिसडक, काठमाडौं, नेपाल ।
फोन नं: ४२२५६२५, ४२४४१७३, फायक्स: ४२२१८५५
ईमेल: vmtautoparts@wlink.com.np
टोयोटा, मित्सुबिसि, निशान, इसुजु, सुजुकि इत्यादि
गाडिका पार्टसहरु को लागि सम्पर्क गर्नुहोस् ।

अक्षय सुख भेट्टाउन समता जरूरी

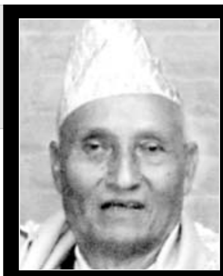

✍ लोक बहादुर शाक्य

समता भनेको अनाशक्ति हो भने विषमता आशक्ति भएको हो । आशक्तिद्वारा दुःख हुने हुन्छ अनि अनाशक्तिबाट सुख शान्ति हुने हुन्छ । चित्तमा निरन्तर सुख दुःखको संवेदना प्रकट भइरहने स्वभाव हो । सुख संवेदना मनपर्ने भएकोले त्यसलाई कायम गरी राख्न अनेक प्रयासको साथै कहिले षडयन्त्र समेत गर्ने हुन्छ । तर प्रकृतिको परिवर्तन हुने नियमानुसार सुख संवेदना नष्ट भइरहने पनि भयो । दुःख संवेदना प्रकट भयो कि द्वेषभावना प्रकट भएर आतुर वातावरण विकास हुने हुन्छ । दुबै अवस्थामा अशान्त तथा वेचैन भइरहन्छ । विपश्यना ध्यान चर्या निरन्तर अभ्यास गरेर दुःखसुखको अवस्थामा पनि मनमा राग, द्वेष र मोह टाढा छुट्याएर अनाशक्ति भावना प्रकट गरेर सन्तुलन गरी राख्नु नै समता धर्म हो ।

समता धर्म जीवन जगतबाट भागेर जाने होइन । जीवन अभिमुख भएर निर्वाह गर्ने हो । जीवन तथा विषयबाट पलायन भएर कहाँ जाने ? सारा संसार विषयबाट भरेको छ । विषयबाट के बिगारिराखेको छ ? शत्रु पनि होइन, मित्र पनि होइन । असल पनि होइन, खराब पनि होइन । त्यसप्रति कुशल-अकुशल आफ्ना आफ्ना दृष्टिकोण जसरी अनाशक्त दृष्टिकोण अथवा आशक्त दृष्टिकोण भइरहन्छ । विषयमा नभुलिकन समता, अनाशक्ति दृष्टिकोणबाट हेर्नु नै प्रज्ञापूर्वक तथा सम्यक् दृष्टिबाट हेर्नु हो । अनि यही विदर्शना साथमा विपश्यना छ । समतामयी विपश्यनाको दृष्टि अवलम्बन गर्नसके म, मेरो तथा राग द्वेषको भावना मुक्त हुन्छ । जस्तो छ उस्तै देख्न सकिन्छ । अन्य प्रतिक्रिया पनि गर्नु नपर्ने हुन्छ । समता दृष्टिकोण स्थिर भएपछि कामकुरो शुद्ध भएर कल्याणकारी हुन्छ ।

अन्तर दृष्टिको समता विकसित भयोकि योगक्षेम पुष्ट हुने भयो । यसको परिणामस्वरूप हजारौं प्रतिकुल परिस्थिति सामना गर्नु परेपनि आफ्नो सुरक्षाको मिथ्या भए टाढा भएर जान्छ । जीवनमा वैशारद्य तथा निर्भयता आउँछ । पछि के हुन्छ भनेर आकुलव्याकुल हुने छैन । धन-दौलत, पद-प्रतिष्ठा, मान-मर्यादा, सत्ता-शक्ति, स्वास्थ्य-आयु सुरक्षित हुने नहुने आदि निरर्थक चिन्ताद्वारा विमुक्ति हुन्छ । समता भावनाद्वारा मन, वचन र शरीर शुद्ध भएर कामकुरोमा सामञ्जस्य भएर रहन्छ । समताको सुख सर्व श्रेष्ठ छ, अनि स्वस्थताको आधार पनि हो । समता धर्म मध्यम मार्गको धर्म हो । साथै आत्म-मङ्गल तथा परमङ्गलको समन्वय सामञ्जस्यको धर्म हो । सबै व्यक्ति आफ्ना आफ्ना कर्मद्वारा प्रभावित भैरहन्छ । अनि समाजको काम कुरोबाट पनि असर परिरहन्छ । अझ आफ्नो काम कुराबाट नजिक रहेका मानिसहरूलाई पनि असर पार्ने कुरा बिर्सनु हुँदैन । व्यक्ति र समुदायको सम्पर्क विषय समता सामञ्जस्य घनिष्ठ सम्पर्क राख्नु नै शुद्ध धर्मको मङ्गल परिणाम हो ।

जबसम्म म को संकीर्णतामा आवद्ध भइरहन्छ, तबसम्म म को लागि अकुशल कामकुरो गर्न अग्रसर हुने हुन्छ । अझ म को पनि मेरो भावना विकसित भयो भने अरूको हितसुखको परवाह नगरी आफ्नो स्वार्थको निम्ति मात्र दत्तचित्त भएर कुचेष्टा पनि गर्ने हुन्छ । अहम भावको कारण लोभमा फसेर सामाजिक समतालाई पनि डरलाग्दो असर पार्दछ । आर्थिक, सामाजिक, राजनैतिक विभिन्न क्षेत्रमा अहम्को पोषण गर्न समान अधिकार नाघेर अविवेकि कामकुरो गरेर पशुतुल्य पनि हुने हुन्छ । मानिस सर्व श्रेष्ठ प्राणी भएको पवित्र सिद्धान्त बोध गरी शुद्ध साम्यभाव प्रतिस्थापित गर्नसके मात्र आफू तथा परको सीमा नाघेर शोषणरहित सहकारिक समाज सिर्जना गर्न सक्नेभयो, यथार्थ रूपले क्रोध पन्छाएर मृदुता आउने भयो, अन्याय दबाएर न्याय प्रादुर्भाव हुने भयो, संकीर्णता दबाई विशालता विकसित हुन्छ, अहम्भाव हीनभाव एकातिर पन्छाई भातृभाव विकसित हुन्छ, अधर्मको ठाउँमा धर्म प्रादुर्भाव हुने हुन्छ । विपश्यना आचार्य

सत्यनारायण गोयन्काकृत **'धर्म आदर्श जीवनका आधार'** पुस्तककमा उल्लेख भएको उपरोक्त सत्य तथ्य कुराहरू सफल मनुष्य जीवनको निम्ति बोध गरेर अनुशरण गर्न अत्यावश्यक छ । साथै आफ्नो मिथ्या स्वार्थी सुरक्षा गर्न आतंकित भएर दुर्वल मानिसहरूलाई सास्ति गरिरहने पनि छन् । यस्तो भावना नराखी समता पुष्ट भयो भने सामञ्जस्य, समन्वय, स्नेह, सौहार्द्रता, सहिष्णुता, सहयोग, सद्भाव, सहकारिता, सहसमाज हुने भयो, अझ उच्चस्तरको समता पुष्ट भयोकि आफ्नो हानी भएपनि परवाह नगरी अरूको हित गर्न तत्पर हुनेभयो ।

वज्रयान सिद्धान्तअनुसार स्वयम् प्रज्ञावान नभइकन वैराग्य भावना उत्पन्न हुनेछैन । वैरागचित्त नभइकन भिक्षु भएर सार छैन । चित्तलाई वज्रसमान दृढ गरेर प्रज्ञामूर्तिद्वारा प्रेरणा लिई वैज्ञानिक प्रयोगशालाअनुरूप अनेक सरसामान साधन जोरेर पूजा-पाठ, ध्यान, अध्ययन, जपतप व्रतको माध्यमबाट मजबुतिसाथ चर्यामा लागेर गृहस्थी भएर पनि यही जीवनमा बुद्धत्त्व प्राप्त गर्ने वज्रयानको मनसाय भएको पाइन्छ । यसको मूल आधार समानता, सर्वप्रकारले जगतहित र धर्मसमन्वयमा जोड दिइएको छ र यथार्थ प्रकृतिलाई बढि महत्त्व दिइएको छ । वज्रयान बौद्ध-तन्त्रमा देखापरेका देवदेवीहरू काल्पनिक रूपान्तर प्रज्ञामूर्ति मात्र हो । काठमाडौं उपत्यकाको वज्रयान सम्प्रदाय विहार बहीका पदाधिकारीहरूको मुल्याङ्कन गर्दा सन्ध्या टाइम्स दैनिक पत्रिकाको २०६४ कार्तिक १३ को अंकमा प्रकाशित श्रीमान् डा. नरेशमान वज्राचार्यको लेखमा "दीक्षाप्राप्त गरिसकेकामध्ये पनि अधिकांश जसो बुद्धधर्मको आधारभूत सिद्धान्त - अनित्य, दुःख र अनात्माको ठीक विपरित शाश्वतवादी, देववादी, ईश्वरवादी, आत्मावादी भइरहेको छ । बुद्धधर्मको आधारभूत शील पञ्चशीलको विपरित मासु, रक्सि, जाँडको दुरूपयोग गरिआएको छ । बौद्ध व्यवहार समानताको ठीक विपरित जातीय, लैङ्गिक, छुवाछुत, भेदभाव, फलानाले दिएको खानु हुँदैन आदि अवैज्ञानिक, असमाजिक, नातिकुतिको व्यवहार गरिआएको छ । तर यस किसिमका महानुभावहरूबाट पनि नेवाः बौद्ध संस्कृति बाँचिरहेको तथ्य भने बिर्सनु हुँदैन" भनी उल्लेख गरिएको पाइन्छ । त्यसैले नेपालको बौद्ध जनहरूले साम्प्रदायिक भावना नराखी पहिले आफू बौद्ध भनी सम्झी बुद्धयान अपनाएर बौद्धहरू एकतावद्ध हुने समयको माग भइरहेको छ ।

बौद्ध मार्गीहरूको मुल्याङ्कन गर्दा सन्तानब्बे प्रतिशत ईश्वरवादी भएको भन्नुपर्ने अवस्था छ । त्यसैले वज्रयानको प्रगतिशील सिद्धान्तअनुसार सर्वशक्तिमान ईश्वरको धारणा नराखी परिकल्पित प्रज्ञामूर्तिको रूपमा मात्र देवदेवीहरू मानेर उनीहरूसँग भएका गुण र प्रज्ञाद्वारा प्रेरणा लिएर साँच्चैको अनीश्वरवादी बौद्ध हुनको निम्ति गतिशीलपूर्वक पाइला चाल्नुपरेको छ । यही तरिका आत्मावादी विषय पनि बुद्धधर्ममा क्लेश भएसम्म मात्र पुनर्जन्म हुन्छ । क्लेशावरण तथा ज्ञेयावरणबाट पार भयोकि फेरी जन्म नहुने भएकोले अमर आत्मालाई बुद्धधर्ममा स्थान छैन । यथार्थ रूपले बुद्धधर्म-दर्शन बोध गरेर चर्या गर्नसके वास्तवमा आत्मा नभएको सिद्धान्त बुझ्न सकिन्छ । यसको कारण द्वादशाङ्ग प्रतीत्यसमुत्पाद (अविद्या, संस्कार, विज्ञान, नामरूप, षडायतन, स्पर्श, वेदना, तृष्णा, उपादान, भव, जाति, जरा, मरण) बोध गर्न सक्छ । फेरि अनेक जादू समानको अलौकिक कुरा सुनेर समय बर्वाद गर्ने कामलाई बुद्धधर्म-दर्शनमा स्थान छैन । यथार्थमा बुद्धले देशना गर्नुभएको उपदेशलाई अझै पनि गतिशीलपूर्वक बुझ्ने सिलसिलामा शील, समाधि, प्रज्ञा बोध गरेर सक्षम बौद्ध हुन धेरै चर्या गर्नुपर्ने कटु यथार्थ नेपालको स्वनामधन्य धर्माधिकारीहरूले बारम्बार सम्झेर बौद्ध समाजको नेतृत्व गर्नुपरेको छ । यस्तो अत्यावश्यक कार्यक्रम समय छँदै चालु गर्न सकेन भने पछि पछुताउनु पर्ने हुँदा समयमै सचेत हुनुपर्‍यो । यथार्थमा थेरवाद, महायान, वज्रयान तीनै यानमा पञ्चशीलदेखि निर्वाणसम्म (१. पञ्चशील, २. चतुरार्यसत्य, ३) अष्टाङ्गिक मार्ग, ४. चतुर्ब्रह्म विहार, ४. प्रतीत्यसमुत्पाद, ६. सप्तत्रिंशत् सम्बोधिपाक्षिका, ७. दशपारमिता, ८. दशभूमि) मौलिक बुद्धधर्मको रूपमा मानिआएको स्पष्ट छ । अतः यानको भेद नगरी माथिको समता धर्म बोध गरेर व्यवहारमा लागु गरी सुखी-जीवन निर्वाह गर्न बौद्धहरू एकताबद्ध रूपमा अग्रसर हुन सकोस् भनी सविनय अनुरोध गर्दछु ।

नेपालमा बुद्धधर्म उत्थानका लागि वर्तमान भिक्षुहरूको भूमिका

✍ भिक्षु धर्ममूर्ति महास्थविर

पृष्ठभूमि : सिद्धार्थ कुमार इ. पू. ६ औं शताब्दितिर लुम्बीनिमा जन्मनुभएको र बुद्धत्व प्राप्तिपछि कविलवस्तु पाल्नुभएको र प्रव्रज्यादीक्षा एवं धर्मोपदेश गर्नुभएको तथ्यहरूले ऐतिहासिक नेपालमा बुद्धधर्म रहेको कुरा पुष्टिन्छ ।

सम्राट अशोकले धर्मदूत सेवाअन्तर्गत स्वयम् नेपाल पाल्नुभई लुम्बिनीस्तम्भ आदि स्तम्भहरू खडा गर्नु र आफ्नै छोरी नेपाली राजासँग विवाह गरिदिनुका साथै काठमाडौं उपत्यकामा अशोक स्तुपहरू भेटिनुले पनि नेपालभित्र बुद्धधर्म फैलिएर रहेको पुष्टिन्छ ।

नेपालको लिच्छविकालसम्म आईपुग्दा गुं विहार आदिका अवशेषले पनि बुद्धधर्मलाई राज्यानुग्रहजस्तै सर्वसाधारणको अनुग्रह प्राप्त भएको तथ्यले नेपालमा १३ औं शताब्दिसम्म पनि थेरवाद बुद्धधर्म ब्याप्त भई प्रचारप्रसारमा रहेको तथ्य पुष्टि हुन्छ । तर त्यसपछिको इतिहासमा भने नेपालमा प्राय बुद्धधर्म लोप भएको देखिन्छ । हिमाल भेगतिर तिब्बतको प्रभावमा महायान बुद्धधर्म र उपत्यकाभित्र हिन्दू संस्कृति मिश्रित वज्रयान बुद्धधर्म भित्रभित्र सुस्तरूपमा प्रचलनमा रहेको तथ्य बहा:बहीको इतिहास र हिमाली संस्कृतिको अध्ययनले दर्शाउँदछ ।

वर्तमान नेपालमा पुनः थेरवाद बुद्धधर्मको उदय २० औं शताब्दिको मध्यभागतिर भिक्षु महाप्रज्ञाको आगमनले सुरू भएको देखिन्छ । भिक्षु कर्मशील (प्रज्ञानन्द) को प्रथम उपत्यका भिक्षाटनले जग बसेको थेरवाद बुद्धधर्मलाई डा. भिक्षु अमृतानन्दमार्फत श्रीलंका अनि थाइलैण्ड र म्यानमार (बर्मा) जस्ता बौद्ध देशका सरकार, भिक्षु संघ अनि बौद्धहरूले पटक पटक गरेको सहयोगले गर्दा विस्तार भई आज यस अवस्थामा विद्यमान रहेको देखिन्छ । थेरवादी बौद्ध भिक्षुहरूलाई देशनिकाला गरेको कालो इतिहास बोकेको यो देश नेपालभित्र थेरवाद बुद्धधर्म प्रवर्द्धन गर्नु कठिन कार्य भएको विगतका इतिहासले नै देखाउँदछ ।

उद्देश्य : सुरूदेखि नै बौद्ध भिक्षुहरूप्रति समग्रमा बुद्धधर्मप्रति संकुचित सोचाई एवं मान्यता रहेको नेपाल र नेपाल सरकार एवं सरकारी नीति तथा कार्यक्रमले गर्दा जनमानसमा पनि यसप्रति नकारात्मक प्रभाव रहनु स्वाभाविक हुन्छ । यस्तो परिस्थितिमा कुनैपनि धर्म त्यहाँ प्रचारप्रसार गर्नु वा फलदायी भूमिका निभाउनु सजिलो कार्य हुँदैन । विशेषतः विगतमा १०४ वर्षसम्मको राणाशासन र त्यसपछि पंचायती निर्दलीय शासनले बुद्धधर्मप्रति देखाएको संकुचित एवं हेला दृष्टिले गर्दा आजसम्म पनि त्यसको प्रभाव समाज र देशमा विद्यमान रहेको देखिन्छ । जसकाकारण समग्रमा बुद्धधर्मको नेपालभित्र प्रचारप्रसार हुनुमा सामाजिक, सांस्कृतिक एवं धार्मिक मूल्यमान्यताले पनि बाधा उत्पन्न गराईदिएको देखिन्छ ।

नेपालभित्र कुल तथा जाति प्रथा लागु गर्नु, जात एवं गोत्रानुसारको कुल देवता बनाई नित्य पूजामा लगाउनु, धेरैभन्दा धेरै साँस्कृतिक चाडपर्वहरू धर्मसँग जोडेर मनाउन लगाउनु कुल, जात र गोत्रानुसारको चाड पर्वहरू भिन्दाभिन्दै बनाउनदिई मनाउन लगाउनु आदि कारणले गर्दा जनमानसमा सही धर्मप्रतिको लगाव कम भएको देखिन्छ ।

वर्तमान नेपालमा विद्यमान बुद्धधर्मअन्तर्गतका महायान तथा वज्रयान सम्प्रदायले बुद्धधर्म हालसम्म विद्यमान राख्नमा पुर्‍याएको योगदानलाई बिर्सनु हुँदैन । अतः ती महायान र वज्रयान पम्प्रदायलाई पनि सहयात्रीको रूपमा अँगाल्दै अफ परिष्कृत बुद्धधर्म-दर्शनलाई जनमानससम्म पुर्‍याउनु हाम्रो उद्देश्य हुनु पर्दछ ।

सामना गर्नुपर्ने अप्ठ्याराहरू

१. धार्मिक सद्भाव एवं सहिष्णुता कायम गर्दै आफ्नै धर्मअन्तर्गत पनि भएका अन्य सम्प्रदायसँग समन्वय गर्दै परिष्कृत धर्म र दर्शन जनमानससम्म पुर्‍यानुपर्दा उत्पन्न हुने असहज परिस्थितिहरू ।

२. वर्तमान नेपालभित्र विविध कुल, जाति, गोत्र, धर्म, सम्प्रदाय, भाषा, संस्कृति एवं मूल्यमान्यताहरू कायम रहेकाले ती कुनैलाई पनि आघात वा बाधा वा हानी नपुग्ने गरी परिष्कृत धर्म-दर्शन र मूल्यमान्यता जनमानसमा पुर्‍याउनु पर्ने र सर्वमान्य, सर्वसुलभ, सरल एवं सही तरिकाले मात्र धर्म प्रचारप्रसार गर्नुपर्दा उत्पन्न हुने असहज परिस्थितिहरू ।

३. संयमित, सुसंस्कृत, संगठित एवं सामूहिक तरिकाले ग्राह्य, संग्रहित, परिमार्जित एवं एकताबद्ध र एकरूपता भएका धर्मदर्शन मात्र जनमानससम्म पुर्याउनु पर्ने तथा जहाँ जोसँग धर्म सिकेपनि जानेपनि एकै किसिमको धर्म-दर्शन हुनुपर्ने हुँदा उत्पन्न हुने असहज परिस्थितिहरू ।

तत्काल निर्वाह गर्नुपर्ने भूमिकाहरू

१. भिक्षुहरू एकजूट हुनुपर्दछ र सामूहिक तरिकाले एकताबद्ध भई एकरूपता कायम गर्दै एकरूपी धर्म प्रचारप्रसार गर्नु पर्दछ ।
२. भिक्षु महासंघ थेरवाद बौद्ध भिक्षुहरूको/ प्रचारकहरूको सामूहिक एवं सर्वमान्य मूख्य क्षेत्र भएकोले उक्त भिक्षुहरूका बीचमा सहिष्णुता, सद्भाव, एकता र मित्रता कायम गराउनु अग्रणी भूमिका निर्वाह गर्नुपर्ने ।
३. सबै भिक्षुहरूलाई मान्य हुने तरिकाले धर्म प्रचारप्रसारका माध्यमहरू वा श्रोतहरूमा पनि एकरूपता ल्याउनु पर्ने ।
४. सबै भिक्षुहरूलाई मान्य हुने किसिमले नीतिनियम व्यावहारिक पक्षसँग सम्बन्धित गरी तर्जुमा गरी लागु गर्नु गराउन पर्ने ।
५. भिक्षु महासंघको सर्वोच्चता कायम गराउन विभिन्न समितिहरू बनाई कामको बाँडफाड गरी जिम्मा लगाई कार्य विभाजन गरी विभिन्न धार्मिक सामाजिक साँस्कृतिक तथा अध्यापनिक कार्यक्रमहरू अगाडि बढाउनु पर्ने ।
६. थेरवादी भिक्षु, श्रामणेरहरू दिनप्रतिदिन वृद्धि हुँदै गइरहेको परिप्रेक्षमा **'थेरवाद बौद्ध विहार संघ'** स्थापना गरी थेरवाद बौद्ध विहारहरू बीच समन्वय गर्ने, विहार व्यवस्थापन गर्ने विहार संचालनको निम्ति व्यावहारिक नीतिनियम तर्जुमा गरी लागु गर्ने र थेरवाद बौद्ध विहार प्रवर्द्धन एवं वृद्धि गर्दै जाने ।

समाधान :

१. योग्य एवं उचित कुलपुत्रलाई मात्र श्रामणेर भिक्षु बनाउनुपर्ने ।
२. श्रामणेर वा भिक्षु बनाइसकेपछि जिम्मेवारीपूर्वक सही धर्मविनय अनि दर्शनको अध्ययन-अध्यापन गर्नु गराउनु पर्ने ।
३. नव श्रामणेर भिक्षुहरूलाई समयसमयमा व्यावहारिक शिक्षा दिइनु पर्ने । उक्त कार्य ती नव श्रामणेर, भिक्षुहरूका आचार्य गुरूको मातहातमा राखी गरिनु पर्ने ।
४. सबै श्रामणेर भिक्षुहरू मिली एक कार्य योजना तयार गर्ने र सो अनुसार अगाडि बढ्ने र बढाउने कार्य गर्ने । अ. ने. भि. महासंघले अनुगमन गर्नुपर्ने ।
५. ती कार्य योजना आ-आफ्नो विहारहरूमा भइरहेको धार्मिक सामाजिक कार्य वाहेकका हुनुपर्ने र सो कार्ययोजना प्रत्येक विहारका श्रामणेर भिक्षुहरूले चक्रतालिकाअनुसार कार्यन्वयन गर्दै जानुपर्ने ।
६. वरिष्ठ जेष्ठ अनुभवी भिक्षुहरूले नवक वा कनिष्ठ भिक्षुहरूलाई समयसमयमा धर्मविनय र व्यावहारिक पक्ष सम्बन्धमा सल्लाहसुझाब एवं मार्गनिर्देशन दिनुपर्ने । सो को लागि महिनामा एक पटक भएपनि संघ भेला गर्नु गराउनु पर्ने ।
७. धर्म-प्रचारप्रसारको लागि एक सामूहिक केन्द्रीय समिति एवं फण्ड खडा गरिनुपर्ने, सो केन्द्रीय समितिले सामूहिक धर्मप्रचारका कार्यक्रम तय गरी सो फण्डमार्फत् कार्यन्वयन गर्नु गराउनु पर्ने । अतः सो फण्डको लागि प्रत्येक विहार र प्रत्येक भिक्षु श्रामणेरबाट आयश्रोतस्वरूप सहयोग रकम अनिवार्य गरी उठाउनु पर्ने ।
८. अखिल नेपाल भिक्षु महासंघ थेरवादी बौद्ध भिक्षु श्रामणेरहरूको सर्वोच्च निकाय हो भने सबै भिक्षु श्रामणेरहरू भेला गराई सर्वोच्च सर्वमान्य संघसंस्थाको रूपमा अनुमोदन गर्नु गराउनु पर्ने ।
९. अखिल नेपाल भिक्षु महासंघले पनि सर्वमान्य सर्वोच्चताको अनुभूति सबै भिक्षु श्रामणेरहरूलाई दिलाउनु पर्ने ।
१०. सर्वमान्य सर्वोच्चताको कार्यभार वहन गरी सक्रिय एवं सकारात्मक भूमिका निर्वाह गर्दे कार्यक्रमहरू प्रवाह गर्दै जानुपर्ने ।

सारांश :

श्रामणेर भिक्षुहरूले परिवर्तित समयानुसार वर्तमान युग सुहाउँदो समय सान्दर्भिक धर्मदर्शनको प्रचारप्रसार नेपालमा विद्यमान बहुजातीय बहुभाषीय बहुसांस्कृतिक र बहुधार्मिक परिस्थितिहरूलाई मध्यनजर गर्दै सर्वमान्य एवं सर्वसुलभ किसिमले गर्न प्रेरित हुनु पर्दछ । श्रामणेर भिक्षुहरू धर्मविनयको अधिनमा रही गुरुशिष्य वा ज्येष्ठ-कनिष्ठ अनुशासनलाई कायम गर्दे दुबै पक्षले समन्वयात्मक एवं सकरात्मक भूमिका निर्वाह गर्नु पर्दछ ।

(त्रिपिटकाचार्य भिक्षु कुमार काश्यप महास्थविरको ८४ औं जन्मोत्सवको उपलक्षमा सप्ताहव्यापी धार्मिक तथा सामाजिक कार्यअन्तर्गत आयोजित "नेपालमा थेरवाद बुद्धधर्मको उत्थानका लागि वर्तमान भिक्षुहरूको योगदान" विषयक एकदिने गोष्ठीमा अखिल नेपाल भिक्षु महासंघका सचिवद्वारा प्रस्तुत कार्यपत्रमाथि भिक्षु कोण्डन्यले टिप्पणी गर्नुएको थियो । गोष्ठी बारे विस्तृत समाचार यसै पत्रिकाको कभर पृष्ठमा छापिएको छ । - संपादक)

आजको आवश्यकता - वृद्धाश्रम

✍ आशाकाजी सेवक, बनेपा

समाज परिवर्तनशील छ । कहीँ चाँडै परिवर्तन देखापर्छ कहीँ ढिलो । परिवर्तन चाहिँ अवश्यम्भावी छ । हाम्रो देश नेपाल भूपरिवेष्ठित मुलुक भएकाले र सयौं वर्षसम्म एक प्रकारको तानाशाही सरकार देशमा भएकोले परिवर्तनको लहर बेग गतिले आएन तर परिवर्तनको छाल विस्तारै सबै क्षेत्रहरू- राजनीति, अर्थ, समाज, शिक्षा, यातायात, परिवार, छुवाछुत, जातजाति, धर्म, संस्कृति आदि आदिमा क्रमशः प्रभाव पारेका हुन् । यसरी प्रभावपार्दा कहीँ राम्रा भएका छन् भने कहीँ अति नराम्रा भएका छन् । यहाँनिर समाजमा देखिएका पारिवारिक असर र त्यसबाट मुक्ति हुने मार्गको बारेमा केही चर्चा गर्न लागेको छु मैले ।

हाम्रो पूर्वी सभ्यतामा संयुक्त परिवारलाई राम्रो परिवार मानिन्छ । संयुक्त परिवार भन्नाले आमा, बाबु, बाजे, बज्यै, छोरा, बुहारी, दाजुभाइ, दिदीबहिनी, नातिनातिनीहरू ३/४ पुस्ताका एउटै घरमा, एउटै भान्छामा, एउटै सहकार्यमा बस्नु हो । यसरी बस्दा परिवारका सदस्यहरूमा अधिक माया ममता हुन्छ । जे छ बाँडिचुँडी खान्छन् । घरको मुलीले ढुकुटीको साँचो बोकेको हुन्छ । खेतीपाती, ब्यापार, जागिर, उद्योग जे गर्दछ परिवारले मिलेर गर्छन् । यो व्यवस्था कुनै जमानामा राम्रो थियो । परिवर्तनकारी समाजमा संयुक्त पारिवारिक प्रथामा नराम्रो प्रभाव पार्न सुरू भई सकेका छन् । विस्तारै विस्तारै सानो परिवार अर्थात् एकल परिवारतर्फ हाम्रो समाज उन्मुख हुँदैछ । एकल परिवार भन्नाले लोग्ने, स्वास्नी र नाबालक सन्तान भन्ने बुझ्नुपर्दछ । जुन बेला कृषिप्रधान युग थियो, संयुक्त परिवारको महत्व देखियो । अहिलेको समाजमा उद्योग, राजनीति, ब्यापार, जागिर, मजदुर, कृषि आदि विभिन्न इलम आदि जीवनले गर्दा एकल परिवार मानिसहरूले सञ्चालन गरेका छन् । एकल परिवारको प्रथा पश्चिमी सभ्यताको प्रभाव हुन् भन्दा अत्युक्ति हुने छैन । यस सभ्यताको आगमनले परिवारको आमाबाबु अर्थात् वृद्धवृद्धाहरू अति नराम्रोसँग प्रभावित भएका छन् । निसहाय नै भएका पनि छन् ।

चाहे शहर होस् चाहे गाउँ होस् विस्तारै विस्तारै एकल पारिवारिक प्रथाले फेवातालको झ्याउजस्तै समाजमा झ्याँगिँदै गइरहेछ । यसबाट प्रभावित हुने वृद्धवृद्धाको संख्या दिनपरदिन थप्दै गएका छन् र जानेछन् । परिवारबाट विस्थापित हुँदैछन्, वृद्धवृद्धाहरू बाध्यताले । यसरी विस्थापित हुनेहरूका लागि समयमै चिन्तन मनन् गरी केही उपाय सोच्नु पर्दछ भन्ने भावनाले दिवंगत भन्ते भिक्षु सुमङ्गल महास्थविरले चाहेअनुसार बौद्ध वृद्धाश्रमको स्थापना गरी काभ्रे जिल्लाको बनेपा नगरपालिका वडा नं. ४ ध्यानकुटी विहारसँग जोडिएको ठाउँमा सञ्चालन भइरहेको सर्वविदितै छ ।

हुन त सबै देशमा सबै समाजमा वृद्धवृद्धाहरूप्रति हेरिने गरिने दृष्टिकोण फरकफरक हुन्छन् । मलाई संयुक्त राज्य अमेरिकामा सुनिएका कुरा राम्रो लाग्यो । त्यहाँ वृद्धवृद्धा हेर्न नर्सिङ्ग होम (वृद्धाश्रम) जाँदा सुनिएका थिएँ - बाबुआमा बाचुञ्जेलसम्म छोराछोरीले सम्पत्ति माग्न पाउँदैन । बाबुआमा मरेपछि जे जति पैतृक सम्पत्ति छन्, त्यसको हकदार छोराछोरी हुन्छन् । वृद्धाश्रम सरकारी, सामुदायिक तथा निजी पनि हुँदा रहेछन् जस्तो नेपालमा । फरकता के छ भने नेपालमा छोराहरूलाई भएको सम्पत्तिको अंश दिंदादिंदै आमाबाबुलाई खान लाउन पुग्दैन । अनि कष्टकर जीवन गुजार्नु पर्ने हुन्छ । त्यतिमात्र कहाँ हो र ? सँगै बसे छोराबुहारीले खान लाउन नदिई घरबाट निकालिन्छ । कोही छोरीको घरमा शरण लिन जान्छन् भने कोही चिनजानका घरको छिँडीमा बसेर रोइरहेका हुन्छन् । धेरैको भनाइ - नपढेकाले माया गर्छन्, पढेकाले खेदो गर्छन् । कथामा पाइने अजातशत्रु र श्रवण कुमारजस्ता सन्तान पनि देखिन्छन् । उमेर गएका बाबुआमाप्रति हेला गर्ने गाउँ शहर जहाँ पनि पाइन्छन् । अमेरिकामा बाबुआमा बाँचुञ्जेल पैतृक सम्पत्तिको खण्डिकरण गर्नु नपरेजस्तै हामीकहाँ पनि

व्यवस्था हुनुपर्ने हो । ऐन कानून बनाउनेहरूले बूढाबूढीको लागि संरक्षणगर्न पैतृक सम्पत्तिमा छोराछोरीहरूले बाँचुञ्जेल दावी गर्न नपाइने, छोराछोरीले आमाबाबुलाई पाल्नु पर्ने कानून बनाउनु पर्नेमा झन उल्टो बाबुआमाले छोराछोरी नातिनातिना पाल्नुपर्ने, भिन्न बसेमा अंश दिनुपर्ने कानूनी प्रावधानले बूढाबूढीहरू दरिद्र भएका हुन् । सरकारले दिएको वृद्धभत्तासमेत सन्तानले खोसेको समाचार पनि कहींकहीं पढेको छुँ । अधिकांश बूढाबूढीहरूको भनाइ यस्तो लाग्यो –

"न सकिन्छ गरी खान, न सकिन्छ मरी जान,
बूढा भयो सबरङ्ग गयो, आँगन भयो परदेश,
साथी भाइ टाढा भयो, नाता कुटुम्ब पर भयो,
आँसुनै जिन्दगीको सँगै बस्ने सहारा भयो ।"

बाबु छोराको बीचमा यति झगडा हुँदारहेछन् की बाबुआमालाई मर्दा दागबत्ती नदिई आशोच नबार्ने पनि समाजमा देखिएका छन् । कोही आमाबाबु मर्दा हाँस्ने, खुशी हुने पनि देखिएका छन् । पहिला-पहिला छोराछोरीलाई डाँडाकाँडा ढाक्नेगरी सन्तान जन्माओस् भनी आशीर्वाद दिन्थ्यो । अहिले त्यस्तो आशीर्वादको चलन गयो । अब त एउटा, बढी भए दुईवटा । चाहे छोरा चाहे छोरी । जति थोरै सन्तान जन्माएतापनि उनीहरूका पनि बूढेसकाल राम्रो होलाजस्तो मलाई लाग्दैन । किनभने आफूले राम्रो गरेको भए पो ! अरूले पनि आफूलाई राम्रो गर्छ । नेपालीमा एउटा आख्यानात्मक प्रसिद्ध कथा छ – "डोको फर्कि फर्कि आउँछ ।"

वृद्धाश्रममा बसेर गएका एकजना वृद्धको भनाइ थियो- "सन्तानहरूलाई धेरै पढाउनु हुँदैन । उनका छोराछोरीहरूले धेरै पढे, धेरै ठूलो जागिर खाए, तिनीहरू खुसी भए तर उ एक्लै भए ।" उनी हाम्रो समाजको प्रतिनिधि हुन सम्झौं मात्र । हरिहर शर्माको "जनैको साँचो" सिरियल हेरेर कतिजना रोए, हिन्दी फिल्म "बागबान" हेरेर कतिजना रोए, कतिजनाले हामी हाम्रो बाबुआमालाई स्याहार सम्भार गर्छौं भन्थे । एक प्रकारको चेतना ल्याइदियो । पढेलेखेका समाजमा बाबुआमालाई समाजमा नाता जोडाएर देखाउन नचाहने अरूका के कुरा बनेपामै छन् । आफ्नो बाबुलाई साथीभाइले उनी को हो भन्दा "सरभेन्ट" भनेको छोरा बनेपाली नै हुन् । सरभेन्टको अर्थ नोकर भनेर बुझ्दा बूढो बाबुको मन कति रोयो होला ? "सन्तान" फिल्ममा पनि नायकले आफ्नो घरमा उत्सवको भोजमा गाउँबाट आएकी कामगर्ने केटी भनी आमालाई चिनाउँदा आमा असाध्य पीडामा परिन् । यो फिल्म हामीले पोखरामा हेर्दा मेरी जहान गणेशमाया श्रेष्ठ धुरूधुरू रोइन् । "मातृ देवः भवः पितृ देवः भवः" भन्ने पूर्वी सभ्यता एका देशको कथा भैसकेको छ ।

विवाह नभएका, विवाह भएपनि सन्तान नभएका र विधवा अनि विदुरका कथाहरू खोज्नु छ भने गाउँ शहर चहार्नु पर्छ । समाजमा आइग्लासका पावरवाल चश्माले खोतल्नु पर्छ- पाइएला कति कति ? विधवाहरूको चित्कार सुनिएको छु मेरो कोख नै बाँझो भएको भए यति दुःख खप्नु पर्ने थिएन । यी तीतो सत्य कुराहरूको समस्या समाधान गर्न पैतृक सम्पत्तिमा आमाबाबु बाँचुन्जेल हक नलाग्ने कानून सरकारले बनाउनु पर्थ्यो, तर बनाउन चाहँदैन । पैतृक सम्पत्ति नलिने भन्नेले पनि झगडा गरिलिएको देखेको र सुनेको छु । गरिब निमुखाहरूका लागि सरकारी वृद्धाश्रमहरू प्रत्येक जिल्लामा पर्याप्त बनाउने, हुनेखाने पेन्सनधारीहरूका लागि सामुदायिक तथा निजी वृद्धाश्रमहरूको निर्माण र सञ्चालन आवश्यकतानुसार जताततै स्थापना गर्ने, यस्ता वृद्धाश्रमहरूलाई सरकारी अनुदान दिनुपर्ने । यसै सन्दर्भमा बनेपामा खुलेको सामुदायिक बौद्ध वृद्धाश्रम पनि एक हो । श्रद्धेय भन्ते सुमङ्गल महास्थविरले यो बौद्ध वृद्धाश्रममा जातपात, धर्म, उँचनीच, गरिबधनीको भेदभाव नगराई सबैको लागि ढोका खुलेको छ । यस वृद्धाश्रममा हिन्दूधर्मावलम्बी, क्रिश्चियन, बौद्धमार्गी, नेवार, शेर्पा, कसाहीं आदि सबै धर्म र थरका वृद्धवृद्धाहरू बस्छन्, बसेर गएका छन् । यस संस्थाको मूल मन्त्र छ – "वृद्धवृद्धाको सेवा नै हाम्रो आत्म-सन्तुष्टी हो ।"

बौद्ध वृद्धाश्रम (बनेपा) करिब ८ रोपनीको कम्पाउण्डमा भुईंतल्ले २० जनालाई बसोबास गर्ने कोठाहरू बनेका छन् । कम्पाउण्डभित्र घुमफिर गर्ने ठाउँ, भगवान् बुद्धको मूर्ति वृद्धाश्रमका पूर्वअध्यक्ष धम्मवती गुरुमाँले स्थापना गरेकी छिन् । एउटा नागपोखरी यहाँ बसोबास गरेर गएकी वृद्धा निर्मला जोशीले बनाएकी हुन् । गर्मीमा शितल हावाखान हिउँद्मा घाम ताप्न अति रमाइलो ठाउँमा वृद्धाश्रम बनाइएको छ ।

बजार भाउअनुसार यहाँ बस्ने वृद्धवृद्धाहरूले थपघट गरी मासिक आश्रम शुल्क तिर्नुपर्ने व्यवस्था गरिएकोछ । यो सरकारी वृद्धाश्रम होइन, यो निजी वृद्धाश्रम पनि होइन । यो नाफा नकमाउने सामुदायिक बौद्ध वृद्धाश्रम हो । अहिलेसम्म यसले सरकारी अनुदान पाएको छैन । अनुदान पाएमा थोरै शुल्कमा सेवा गर्न सकिन्छ । यहाँ बस्न आउनेले मासिक आश्रम शुल्क रू.३,०००।- भर्ना शुल्क (एक पटकमात्र) रू.३,०००।- फिर्ता हुने डिपोजित रू. ३,०००।- र फाराम शुल्क रू. ५०।- गरी सुरूमा भर्ना हुनआउँदा जम्मा रू. ९,०५०।- तिर्नु पर्दछ । आफ्नो श्रीसम्पत्ति वृद्धाश्रमलाई सुम्पेर आजीवन वृद्धाश्रममा बस्ने व्यवस्था पनि छ । साथै राजनीतिक, सामाजिक, साहित्यिक, आर्थिक आदि विभिन्न क्षेत्रमा नाम कमाएका विशिष्ट व्यक्तिहरू पनि अस्थायी रूपमा वृद्धाश्रममा बसेर आराम गर्न वा विशेष अध्ययन अन्वेषण गर्न पनि सकिने छ ।

वृद्धाश्रममा बस्न आउनेले आफूलाई लगाउने लुगा मात्र ल्याए पुग्छ । ओछ्यान, खात, सबै वृद्धाश्रमले व्यवस्था गर्छ । विहान नास्ता र खाना, दिउँसो खाजा र बेलुकीको खानासमेत चारपटक खाना खुवाइन्छ । मधुमेह (सुगर), ब्लड प्रेशर आदि रोगी भए सोहीबमोजिम विशेष खानाको व्यवस्था गरिनेछ । लुगासमेत वृद्धाश्रमको तर्फबाट धोइ दिइन्छ । सामान्य घाउचोट जस्ता शारीरिक रोगको उपचारमा वृद्धाश्रमले खर्च पनि गर्छ । अस्पतालमा उपचार गर्नुपरेमा विरामीको खर्चमा वृद्धाश्रमले हरतरह सेवा गर्ने गरेको छ ।

बुद्धविहार, भृकुटीमण्डपका संस्थापक श्रद्धेय भिक्षु सुमङ्गल महास्थविरले नै बौद्ध वृद्धाश्रमको संस्थापक अध्यक्ष हुनहुन्थ्यो । उहाँको देहावसानपछि केही वर्ष अनागारिका धम्मवती गुरूमाँले अध्यक्ष भई वृद्धाश्रम सञ्चालन गर्नुभयो । हाल बुद्धविहार, भृकुटीमण्डपका प्रमुख जोश, जाँगरका युवा भन्ते कोण्डन्यले अध्यक्ष भएर वृद्धाश्रम सञ्चालन गर्ने जिम्मा लिएका छन् । उनी वृद्धवृद्धाहरूलाई होटेल बस्दाको जस्तो सबै सुविधासम्पन्न स्थलको रूपमा परिवर्तन गरी वृद्धवृद्धाहरूका लागि सुख, शान्ति, आत्मसन्तुष्टि दिने योजनामा लागिरहेका छन् । श्रद्धालुहरूको सहयोग अपेक्षा गरिएअनुरूप प्राप्त भएमा उनको योजनाले भविष्यमा कार्यरूप लिने सुनिश्चि छ ।

(लेखक बौद्ध वृद्धाश्रमका कार्यकारिणी सदस्य हुन्)

बिहानी सेवा (Morning Counter) को सुविधा सहित
आकर्षक ब्याजदर तथा अन्य सेवाहरु

* **Western Union Money Transfer** को सुविधा ।
* **Nabil Remit** को सुविधा ।

१२%
मुद्दती बचत

* कुनै पनि बैंक तथा वित्तीय संस्थाको चेकलाई समाशोधन गृह (**CLEARING HOUSE**) को व्यवस्था ।

११%
बर्थ डे केक सहित बाल बचत

क्रमिक बचत
४२ महिना = ५० महिना
७२ महिना = १०० महिना

८.५%
दैनिक मौज्दातमा हसना बिशेष बचत

* कुनै पनि बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको प्राथमिक शेयर (**IPO**)निष्काशन हुँदा । आवेदन गरिदिने व्यवस्था

९%
साधारण बचत

*कुनै पनि बैंक तथा वित्तिय संस्थाहरुको शेयर सम्बन्धि आवश्यक सेवा तथा परामर्श । परामर्शको व्यवस्था

हसना बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.
Hasana Saving & Credit Co-operative Ltd.
बलम्बु (भास्तिपुर)-२, काठमाडौं, फोन नं.:- ४३१६१७३, फ्याक्स नं.:- ४३१६१७४
इमेलः- hasana2065@gmail.com

बौद्ध वृद्धाश्रम, बनेपा बारे जानकारी

१. **उद्देश्य :**

परिवर्तनशील समाजमा पश्चिमी सभ्यताबाट प्रभावित हाम्रो समाजमा संयुक्त पारिवारिक प्रथा खण्डित भएर एकल परिवारतर्फ उन्मुख भइरहँदा पीडित वृद्धवृद्धा, सन्तान नभएर एकलजीवन विताइरहेका असल वृद्धवृद्धा तथा अविवाहित निसहाय वृद्धवृद्धाको लागि बाँचुञ्जेल हाँसीखुसी सुखमय जीवन बिताउन पाओस् भन्ने उद्देश्य लिएर दिवंगत भन्ते सुमङ्गल महास्थविरले आफ्नो जीवन कालमा बौद्ध वृद्धाश्रमको स्थापना गर्नुभएको थियो ।

२. **सिलान्यास तथा संचालन :**

तत्कालीन प्रधानमन्त्री गिरिजाप्रसाद कोइरालाबाट २०५० आषाढ १३ गते वृद्धाश्रम भवनको शिलान्यास भएको थियो । निर्मित भवनमा २०५३ देखि बौद्ध वृद्धाश्रम सञ्चालनमा रहेको छ ।

३. **बौद्ध वृद्धाश्रमको कार्यालयहरू :**

क) बौद्ध वृद्धाश्रमको प्रधान कार्यालयः
संरक्षिका : धम्मवती गुरूमाँ
अध्यक्ष : भिक्षु कोण्डन्य
बौद्ध वृद्धाश्रम, बुद्धविहार, भृकुटीमण्डप, काठमाडौं-३१ । फोन नं. : ४२२६७४२

ख) वृद्धाश्रम स्थल :
बौद्ध वृद्धाश्रम, बनेपा वडा नं.४ दछुटोल, ध्यानकुटी विहारसँगै काभ्रेपलाञ्चोक जिल्ला, बागमती अञ्चल, नेपाल । फोन नं.: ०११-६६२८४९

४. **बौद्ध वृद्धाश्रमका पूर्व-अध्यक्षहरू :**

क) संस्थापक अध्यक्ष भन्ते सुमङ्गल महास्थविर (वि.सं. २०५०-२०५६)

ख) अध्यक्ष : धम्मवती गुरूमाँ (वि.सं. २०६४ सम्म)

ग) वर्तमान अध्यक्ष : भिक्षु कोण्डन्य (२०६४ देखि)

५. **भौतिक संरचनाः**

उत्तरतर्फ र पश्चिमतर्फ भुईंतल्ले घर निर्माण भइसकेको छ । चारखालको रूपमा भवन निर्माण कार्य भएकोले आधा भवन निर्माण भैसकेको छ भने आधा भवन निर्माण गर्नु पर्नेछ ।

६. **बौद्ध वृद्धाश्रमको आश्रम शुल्कः**

क)	मासिक आश्रम शुल्क	रू. ३०००/-
ख)	भर्ना शुल्क	रू. ३०००/-
ग)	डिपोजित (फिर्ता हुने)	रू. ३०००/-
घ)	फाराम शुल्क	रू. ५०/-
	भर्ना हुन आउँदा तिर्नुपर्ने	रू.९,०५०/-

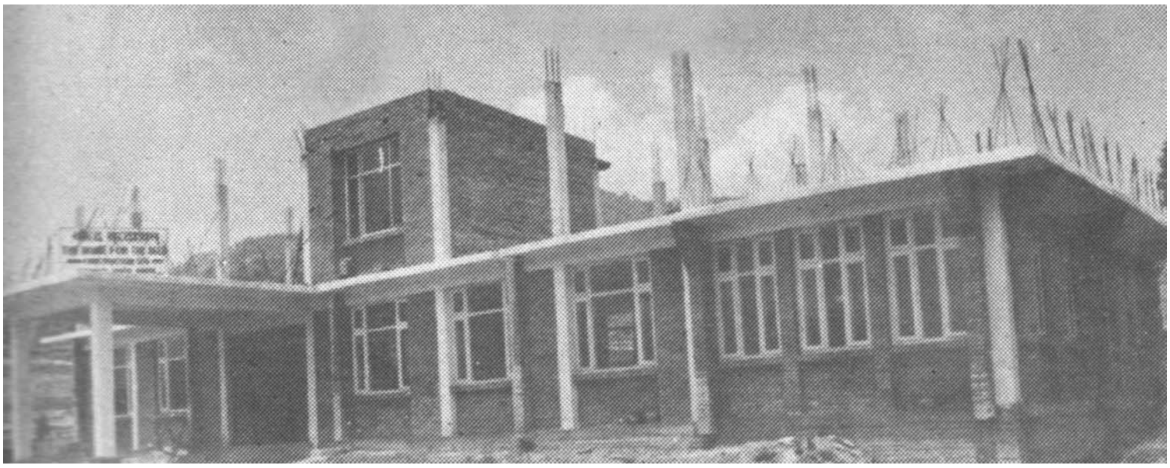

प्रस्तावित बौद्ध वृद्धाश्रम

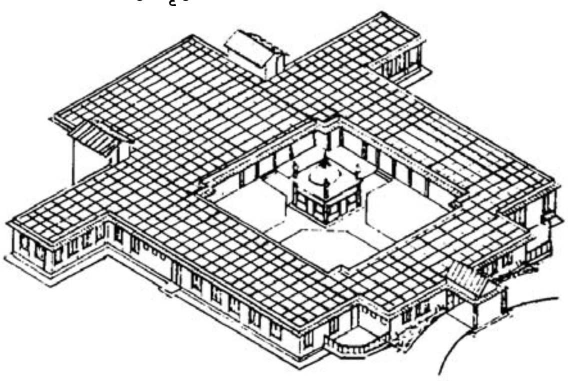

७. आश्रममा खानाको व्यवस्था :

क) विहान ७ बजे नास्ताः चिया, सेल, पाउरोटी, विस्कुट

ख) विहान ९ बजे खाना : दाल, भात, दुईथोक, तरकारी, अचार, दूध, फलफूल

ग) दिउँसो १ बजे खानाः चिया, दुईथोक तरकारी, चिउरा वा रोटी, चाउचाऊ, पाउरोटी

घ) बेलुकी ६ बजे खाना : दाल, भात, तरकारी, अचार, दूध, फलफूल ।

नोटः- वृद्धवृद्धाहरूको स्वास्थ्यलाई ख्यालगरी डाक्टरको सल्लाहअनुसार इम्युनितिज पावरको लागि हप्ताको १ पटक मासु र हप्ताको १ पटक अण्डा खुवाउने चलन छ ।

८. अन्य सुविधाः

क) आश्रम वासीले लगाउने लुगा मात्र ल्याए पुग्छ । खाट, ओछ्यानको व्यवस्था र लुगाफाटा समेत वृद्धाश्रमको तर्फबाट धोई सफाई गरिदिन्छ ।

९. बेडको क्षमताः

क) वृद्धाश्रमको चारैतर्फको निर्माण पूरा भएपछि ४० बेडको क्षमता हुनेछ ।

ख) हाल आधा खण्ड निर्माण भइसकेकोमा २० बेडको क्षमता छ ।

ग) हाल ८ जना वृद्धवृद्धाहरु बसिरहेका छन् ।

घ) १३ वटा बेड खाली छन् । आउनेलाई स्वागत छ ।

१०. विशेष कुरा :

यस बौद्ध वृद्धाश्रममा कुनैपनि व्यक्तिको धर्म, जात, लिङ्ग, राजनीति, भावना, विचार आदिलाई साम्प्रदायिक भावनाबाट हेरिँदैन । धर्मनिरपेक्ष राज्यमा धर्मनिरपेक्ष व्यवहार हामी गर्दछौं । वृद्धवृद्धाको सेवा नै हाम्रो आत्म-सन्तुष्टी हो ।

यो सेवामूलक, नाफा नकमाउने सामुदायिक वृद्धाश्रम हो ।

- प्रस्तोताः बौद्ध वृद्धाश्रम, बनेपा

वृद्धाश्रमलाई सहयोग

- नेपालका संघउपनाय भिक्षु अश्वघोष महास्थविरबाट रु. १०,०००।-
- आचार्य भिक्षु कुमार काश्यप धार्मिक कोषबाट रु. ५,०००।-
- आचार्य भिक्षु कुमार काश्यप महास्थविर ८४ औं जन्मोत्वस समारोह समिति, २०६७ बाट रुमाल, साबुन, टूथपेष्ट-ब्रश, चाउचाउ, बिस्कुट ।

त्रिपिटक धम्म यात्रा

✍ दुण्ड बहादुर वज्राचार्य
अध्यक्ष,
वीरपूर्ण पुस्तक संग्रहालय

"आनन्द ! जिं गुगु धम्म व विनय देशना यानागु खः, जि मदये धुंका व हे छिमि शास्ता जुइ ।"

भगवान् बुद्धं ४५ दँ तक थःगु जीवन कालय् धम्म व विनय देशना याना बिज्याना तःगुयात वसपोल मदये धुंका महाकाश्यप महास्थविरया सभापतित्वय् जूगु प्रथम संगायन धुंका छथास मुना संग्रह यात । अनं लिपा मौखिक परम्पराकथं त्रिपिटक अविछिन्न रूपं न्ह्यानावं वःगु खः, गुगु थौं त्रिपिटकया रूपय् भ्रीथाय् न्ह्योने प्रस्तुत जुयाच्वंगु जुल ।

थनिं नीन्यादँति न्ह्यो वीर-पूर्ण पुस्तक संग्रहालयया प्रकाशनय् करिब चकंछि ब्वः त्रिपिटकया ग्रन्थत नेपाल भाषां व गुलिं गुलिं नेपाली भाषाय् नं पाठकवर्ग सम्मुख प्रस्तुत यायेत ताःलागु खः । आः नेपाल भाषाय् अनुवाद मजूनिगु बाँकी अंशसहित त्रिपिटकया मूल ग्रन्थत सम्पूर्ण रूपं नेपाल भाषां तयार यायेगु योजना न्ह्यानावं च्वंगु जुल । थुगु संग्रहालयया ग्वसाकथं २०६६ साल पौष २१ गते च्वंगु छगू बौद्ध विद्वानपिनिगु मुनाय् त्रिपिटकया सम्पूर्ण ग्रन्थत नेपाल भाषां अनुवाद यायेगु प्रस्ताव पारीत याःगु खः । उकियात माःगु आर्थिक व्ययभार थुगु संग्रहालयं काःगु खः । प्रकाशित त्रिपिटक पालिया जम्मा पृ. १७६६५ मध्ये नेपाल भाषाय् अनूदीत जुइ धुंकूगु जम्मा पृ. ७५५५ दुसा अनुवाद, ल्यं दनिगु जम्मा पृ. १०११० जुल । उकीमध्ये दुण्डबहादुर वज्राचार्य याकचिया प्रयासं ४८७८ पृ. अनुवाद व प्रकाशन जुइ धुंकूगु जुल ।

त्रिपिटक ग्रन्थ : पश्चिमी जगतय् : पालि त्रिपिटकया अध्ययन एवं अभ्यास बर्मा, श्रीलंका, थाइलाण्ड व कम्पोडियाय् परम्परागकथं जुया वयाच्वंगु खः । पश्चिमी जगतय् धाःसा बुद्धधर्मया अध्ययन यायेगु परिपाटी झिंच्यागूगु शताब्दीपाखे जक प्रारम्भ जुल । फलस्वरूप पश्चिमी विद्वानपिनिगु ध्यान बुद्धधर्मप्रति क्वसाल । इपिं थुगु बारे खोज यायेत भारत, चीन, तिब्बत, श्रीलंका, बर्मा, थाइलाण्ड व नेपाल वल । सुगौली सम्झौताकथं सन् १८८६ स अंग्रेजी रेजिडेण्ट येँय् च्वंवल । रेजिडेन्सी सहायक जुया भ्राःम्ह ब्रायन हजसनजु येँय् वसंली वय्कलं पण्डित अमृतानन्द शाक्यया ग्वहालि कया हस्तलिखित सफूत मुंकेगु यात । हजसनं संग्रह याःगु सफूत एशियाटिक सोसाइटी, पेरिसया बिब्लिओथेक नाश्लाल व इण्डिया अफिसया पुस्तकालयय् तये यंकल । फलस्वरूप युरोपय् नेपाःया हस्तलिखित सफूत माला माला यंकेगु व उकिया गहन अध्ययन याना प्रकाशन यायेगु छगू लहर हे वल ।

उगु इलय् नेपाल अन्धकार युगय् लानाच्वंगु खः । थन तत्कालीन शासकपिंसं बौद्धपित अत्याचारपूर्वक दमन याना तःगु खः । राजनैतिक चेतना विल्कुल हे मदय्का तये धुंकूपिं थनयापिं शासन पालक बौद्धपिंसं न्ह्यागुं ज्याखँय् दमन सहन याना च्वने माःगु जुल । इलय् ब्यलय् बौद्ध विहार, मन्दिरया सम्पदात हस्तक्षेप याना शासकतय्गु इच्छानुरूप लूटे याना च्वंगु जुल । राणा प्रधानमन्त्री जंगबहादुर राणां येँया छगू विहार कब्जाय् कया अन च्वंगु हस्तलिखित बौद्ध ग्रन्थत सतकय् वांछ्वयेके बिल । उपिं ग्रन्थत तत्कालीन विलायतया रेजिडेन्सी डा. राइटजुं यंका विश्वया प्रमुख अध्ययन केन्द्र जुयाच्वंगु केम्बिज विश्वविद्यालयय् तया बिल । युरोप बुद्धधर्म अध्ययनया निर्तिं केन्द्र बने जुल । अन बुद्धधर्म अध्ययन यायेगु ज्याय् तीव्र गति काल । यूरोपय् कम संख्याय् जूसां बौद्ध जूपिं दत, थुपिं बौद्ध जूपिं जातं मखुसे सयेका सिइका जूपिं जुया थुगु क्षेत्रय् म्ह संख्याय् बौद्ध जूसां इमिसं बुद्धधर्मया गहनतम खोज याना आपालं योगदान बिल । गुलिं गुलिं ला प्रव्रजित भिक्षु जूपिं तकं दत ।

बिट्रिस साम्राज्य विस्तार जुयाच्वंगु इलय् श्रीलंकाय् दुगु बुद्धधर्मयात ध्वस्त यायेगु तातुनाः तत्कालीन विलायती शासकपिंसं छम्ह क्रिस्चियन पादरीया नेतृत्वय् छथ्वः मनूत श्रीलंकाय् छ्वल । इपिं अन वना बुद्धधर्म खूब अध्ययन यात । इपिं वंपिं मध्ये प्रो. रीस डेविडस्जु छम्ह खः, गुम्हसिनं अन बुद्धधर्मया अध्ययन जक मयासे थः समर्पित बौद्ध जुया लंडन लिहाँ वल । पश्चिमी जगतय् वय्कल बुद्धधर्मया अद्वितीयकथं प्रचार याना दिल । सन् १८८१ स वय्कलं यूरोपय् छरे जुयाच्वंपिं बुद्धधर्मप्रति आस्था दुपिं विद्वानत मुंका Pali Text Society (PTS) संस्था निस्वन । थुगु संस्थां रोमन लिपिं त्रिपिटक पालि ग्रन्थत तयार याना पिकाल । उबले निसें थुगु संस्थां अंग्रेजी भाषां त्रिपिटक ग्रत्थत अनुवाद याना पिकायेगु यानाच्वंगु दु, गुगु आःतकं अनुवाद मजूनिगु त्रिपिटकया अंग्रेजी संस्करण तयार यायेगु क्रमय् दनिगु जुल । PTS या अंग्रेजी त्रिपिटक ग्रन्थत पिदंसेली जर्मनी, फ्रान्स, इटाली पाश्चात्य भाषाय् त्रिपिटक ग्रन्थत पिहाँ वल । थुकथं बुद्धशासनया ख्यः विस्तार जुजुं थौं विश्वभर न्यंकनं फैलेजुजुं वनाच्वंगु जुल ।

त्रिपिटक ग्रन्थ : भारतय् : भगवान् बुद्धं ४५ दँ तक गां गामय् नगरं नगरय्, देशं देशय् प्रचार याना बिज्याःगु धर्म व विनय कालान्तरय् भारतय् लोप जुल । श्रीलंका, वर्मा, थाइलाण्ड, कम्पोडिया आदि देशया राष्ट्रधर्मया मूल ग्रन्थ त्रिपिटक ग्रन्थत थथःपिनिगु लिपिस सुरक्षित याना तःगु दुगु जुयाच्वन । सलंसः वर्ष, अफ धाये, द्वलद्वः दँ न्ह्योनिसें अन थथःपिनिगु भाषां ब्वनेगु मूल ग्रन्थत नं दुगु जुयाच्वन । बुद्धधर्मया जननीस्थान जुयाच्वंगु भारतय् धाःसा बुद्ध, धर्म व संघया नाम उच्चारण याये सःपिं मनूत तक मदये धुंकूगु जुल । नेपाः व भारतया छगू समृद्धगु भाषा पालि (मागधि) भाय्या अस्तित्व लोप प्राय जुइ धुंकूगु जुल । इलय् ब्यलय् श्रीलंका व बर्मा आदि देशं छम्ह निम्ह धर्मप्रचारक भिक्षुपिं बिज्याना थन सीमितकथं धर्मप्रचार याःवःपिं खने दत । श्रीलंकायाम्ह अनागारिक धम्मपाल भारत वया वय्कलं बुद्धधर्मयात पुनः उत्थान यायेगु ज्याय् तःधंगु योगदान बिल । भारतया स्वम्ह ब्राह्मणत बुद्धधर्मय् प्रव्रजित जुया भिक्षु जुसेंली इमिसं पालि त्रिपिटक अध्ययन यात । भारतय् त्रिपिटक ग्रन्थ गुगु भारतीय भाषाय् दइगु ला छु, गुगु भारतीय लिपिइ तकं मदुगु खना इमिसं देवनागरी लिपिं तत्कालयात मामाःगु छगू निगू ग्रन्थत पिकायेमाःगु आवश्यकता खंकल । थुपिं स्वम्ह ब्राह्मण धयापिं महापण्डित राहुल सांकृत्यायन, भदन्त आनन्द कौशल्यायन व जगदीश काश्यप (१८९३-१९६३) जुरूजारूं दनाः सींहली व रोमन त्रिपिटकया आधारय् देवनागरी आखलं ल्हयया बम्बइ व कलकतां त्रिपिटक ग्रन्थतय्गु छुं अंश न्हापांगु पटक भारत भूमिं पिकाल । इमिसं गुलिं गुलिं ग्रन्थत हिन्दी अनुवाद यायेगु नं यात । तिपिटकेतर ग्रन्थ मिलिन्दपञ्हो हिन्दी मिलिन्द-प्रश्न पिहाँ वसेंली भारत भूमिइ जक मखु नेपालय् तक नं थुगु ग्रन्थ तसकं लोकप्रिय जुल । लुमंके बहःजू, नेपालं भिक्षुपिंत पितिना छ्वसेंली स्थापना जूगु धर्मोदय सभां थुगु ग्रन्थ निगूगु संस्करणया रूपय् हिन्दीं पिकाःगु खः । बु.सं. २५०० दँय् बर्माय् जूगु खुक्वःगु संगायनं लिपा भारतय् नं देवनागरी लिपिं सम्पूर्ण पालि त्रिपिटक दये माल धका वाःचायेका केन्द्रिय भारतीय सरकार व विहार सरकारया संयुक्त प्रयासं पालि-त्रिपिटक देवनागरी लिपिं सम्पादित व प्रकाशित जुल । भदन्त जगदीश काश्यपजुया प्रधान सम्पादकत्वय् पिदंगु देवनागरी त्रिपिटक संस्कारणय् नेपाःमिपिनिगु नं परिश्रम तूगु लुमंकेबहः जू । त्रिपिटकाचार्य कुमार काश्यप व दिवंगत अयोध्याप्रसाद प्रधानपिनिगु योगदान थुगु क्षेत्रय् लुमंकेबहः जू ।

त्रिपिटक ग्रन्थ : प्राचीन नेपालय् : नेपाल प्राचीन कालंनिसें बौद्ध देश खः । थन भिक्षुसंघ व भिक्षुणीसंघया अस्तित्व दुगु ऐतिहासिक अभिलेख लूगु दःसां थौंतक थुगु क्षेत्रय् अध्ययन-अनुसन्धान जूगु मदुनि । नेपालय् थेरवाद बुद्धधर्म प्राचीनकालंनिसें दु धयागु खँ फन् फन् आः स्पष्ट जुजुं वयाच्वंगु जुल । थौंसिबे सछि व स्वीदँति न्ह्यो प्रसिद्ध इतिहासविद् इतिहासकार सेसिल बेन्डाल (इ १८५६-१९०६) नेपाल फाल । वय्कः सन् १८८० व १८९३-९४ स नेपाः फाया थुगु विषयय् गहन अध्ययन याना दिल । वय्कलं अक्टुबर १८८९ स जूगु १२ औं International Congress of Orientalists तय्गु छगू मुंज्याय् छगू महत्वपूर्ण ऐतिहासिक कार्यपत्र प्रस्तुत याना दिल । नेपालय् पालि त्रिपिटक ग्रन्थत दु धका क्वातुक प्रमाणिक याना दिल । वय्कःया धापूकथं नेपालय् च्यागूगु व गुंगूगु शताब्दीपाखे पाली ग्रन्थत उपलब्ध जू धका उगु मूंज्याय् प्रमाणित याना कनादिल । थ्व नेपाःया इतिहासय् तसकं महत्वपूर्ण उपलब्धि खः गुगु नेपाःमि इतिहासकारतय्सं थौंतक थुगु विषयय् मालेज्या याःगु खने मदु । थ्व तसकं दुःखया खँ खः ।

नेपालय् त्रिपिटक ग्रन्थतय्गु अस्तित्व दया नं त्रिपिटक ग्रन्थत फीथाय् दु धका म्हमस्यूगु सलंसः दँ दये धुंकल । थुकथं शाक्यमुनि बुद्धया जन्मभूमि त्रिपिटक ज्ञानं वञ्चित जुइका च्वने माःपिं नेपाःमिपिसं बुद्धं संसारयात ज्ञानया जः बिया बिज्याना थकूगु खँय् फण्डै फण्डै लोमंके धुंकूगु खः । वसपोलयात नं छम्ह देवताया रूपय् पूजाय् जक सीमित याना तये धुंकूगु जुल । सन् १९९१ स Oskar V. Hinuber h'of The Oldest Pali Manuscript : Four Folios of the Vinaya-Pitaka From the National Archives, Kathmandu सफू पिदन । उगु सफूया देबः किपा थथे खः ।

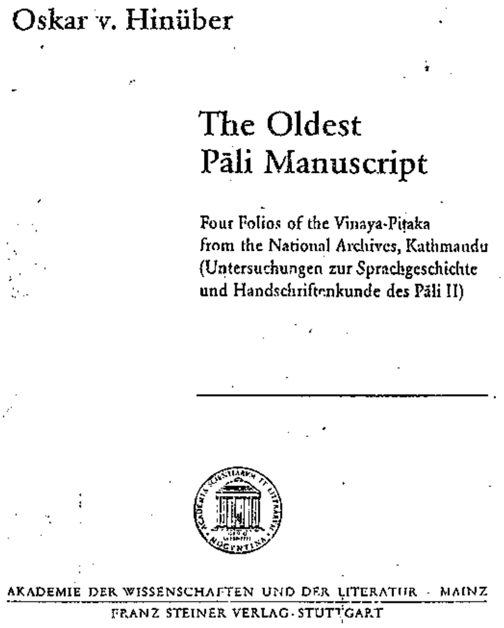
Oskar v. Hinüber

The Oldest
Pāli Manuscript

Four Folios of the Vinaya-Piṭaka
from the National Archives, Kathmandu
(Untersuchungen zur Sprachgeschichte
und Handschriftenkunde des Pāli II)

AKADEMIE DER WISSENSCHAFTEN UND DER LITERATUR · MAINZ
FRANZ STEINER VERLAG · STUTTGART

उगु सफूति बिया तःगु छुं नमुना पौ थथे दु –

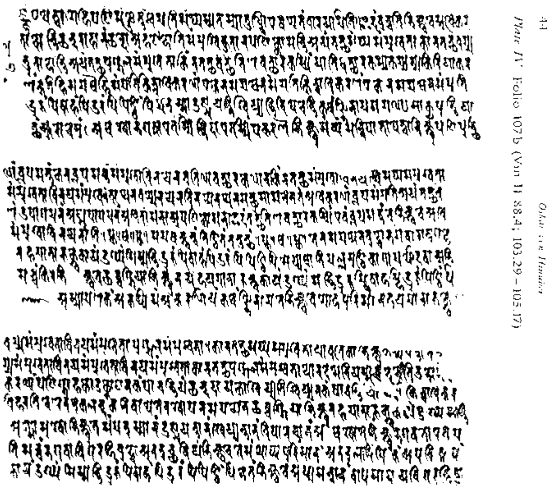

नेपालय् लूगु थुगु सफू पौया अंश नेपालय् विनयपिटकया पुलांगु गुप्ताक्षर आखलं च्वयातःगु खः । थुगु खोजमूलक अनुसन्धानात्मक सफूया प्रकाशनंलिपा आःतकया प्राचीनतम त्रिपिटकया ग्रन्थया अंश नेपालय् दुगु प्रमाणित जुल । थुकथं संसारभरय् दकले पुलांगु त्रिपिटकया ग्रन्थया अंश दुगु देश धका झीगु देशयात म्हसीकूगु जुल । थथे धायेबले नेपाः देश नं छगू इलय् थेरवाद बुद्धधर्मया अध्ययन केन्द्र जुइ धुंकूगु खः धयागु खँ कोजिक सिइदत । थुगु विषयय् सम्बन्धित विज्ञपिनिगु ध्यान वने माःगु जुल ।

उगु सफूति बिया तःगु विवरण थुकथं दु – Short title : Palibhasayam vinaya/prakirna Rastrabhilekhalaya ms. no. 3-737 subject : Bauddhadarsana : vividha : Number of leaves : 4. seize : 48,5 X 4,5 cm Reel no. A 1151/2, Script Guptaksara Palm leaf, demaged

हानं गुप्ताक्षर आखलं च्वयातःगु संस्कृत भाय्या त्रिपिटक ग्रन्थत नेपालं चीनय् यंका तःगु दु धयागु नं सिइ दु । मूल भूमि चीनं टाइवान बिस्यूं वंम्ह तत्कालीन शासकं अन्य सम्पत्तिया अतिरिक्त थुपिं अमूल्य हस्तलिखित ठ्या सफूत टाइवान यंकूगु जुयाच्वन । टाइवानया छगू विहारय् थुपिं ग्रन्थत तया तःगु दुगु जुयाच्वन । छम्ह नेवाः भिक्षुयात थुपिं ग्रन्थत स्वयेगु सौभाग्य प्राप्त जूगु खः । अन त्रिपिटक ग्रन्थतय्गु माले ज्याया सिलसिलाय् स्वयेगु मौका प्राप्त जूगु खः । परन्तु छुं वर्ष न्हापा टाइवानय् तसकं बाः वया थुपिं आपालं ग्रन्थत क्षति जुल धयागु दुःखद् खबर वःगु दु ।

पालि त्रिपिटक नेपाल भाषाय् वये न्ह्यो :

छगू समयय् बुद्धधर्मया खँ सिइकेगु अवसरं वञ्चित जुइका च्वने माःपिं नेपाःकमितय् निर्ति बुद्धधर्म धयागु नं वैष्णवमार्गी, शिवमार्गी धायेथें बौद्धमार्गीया रूपय् जातं सीमित जुइका च्वना च्वने धुंकूगु जुल । जिपिं 'बौद्धमार्गी' धका धाये मात्र सःगु ई नं थन वये धुंकल । बहुजनया हितया निर्ति, बहुजनया सुखया निर्ति गुलिं महानुभावपिनिगु त्याग, तपस्या व बलिदानं नेपाःया बौद्ध इतिहासय् छगू ऐतिहासिक ह्यूपा वल । शीलवान व धार्मिक व्यक्तिपिं गुलि अप्वः म्वाइ उलि हे बहुजनया हितया निर्ति जुइ, बहुजनया सुखया निर्ति जुइ, लोकयात अनुकम्पा तयेया निर्ति जुइ अले देव मनुष्यपिनि अर्थ, हित सुखया निर्ति जुइ धयागु बुद्धवचन दु । अज्ञानरूपी अन्धकारं व्याप्त जुया च्वंगु इलय् तिब्बतया ग्यान्विं निसें केवल दण्डवत जक याना म्ह धु दादां प्यदँत्या बिका स्वयम्भू दर्शन याःवःम्ह क्यान्छे लामाजुया ने.सं. १०४५ फागुनं काठमाडौं आवागमन ऐतिहासिक जुल । वसपोलं भगवान् बुद्धया उपदेशयात सरल व सरस भाषां आकर्षक शैली बुद्धया अमृत उपदेश कना बिज्यात । विशेषतः वसपोलं झिता कुशल धर्मया खँ कना बिज्यात । स्थानीय वासीपिनि निर्ति मानो थ्व अमृतया वर्षा जूथें अनुभव जुल । धर्मया खँय् युवा वर्गय् छुं छुं जागरण हयेया निर्ति छुं तिबः बिल । उखे अध्ययनया सिलसिलाय् जगतमान वैद्यजु कलकताय् अनगारिक धम्मपालजु नाप लासेंली वय्कः पूरा हे समर्पित बौद्ध जुया पिहाँ वल । जगतमान वैद्य धर्मादित्य धर्माचार्य जुया बिज्यात । वय्कलं बुद्धधर्म, (लिपा बुद्धधर्म व नेपाल भाषा) पत्रिका पिकया बौद्धतय्त जागरण यायेत तःधंक देन बिल । अशोक महाराजं तत्कालीन विश्वय् धर्मदूतत छ्वःपिं मध्ये थन नेपालय् वःपिं धर्मदूतपिंसं दकले न्हापां धम्मचक्कपवतन-सुत्त देशना याना बिज्याःगु खःसा नेपालय् धर्मचक्र मण्डलया रूपय् विकास जुल । संयोगवश प्रेसया आखलं धर्मादित्य जुपाखें दकले न्हापां बु.सं.२४६९ सालं बुद्धधर्म पत्रिकाय् थ्व हे सूत्रया छगू अंश पिकया शंखनाद यात । राणा शासकतय्गु चरम दमनया इलय् नं धर्मादित्य धर्माचार्यजुया थुगु पत्रिकां नेपालय् बुद्धधर्मयात पुनर्जागरण हयेगुलि बेजोड ढंगं योगदान ब्यूगु जुल । धर्मादित्ययागु कुतलं नेपालय् बुद्ध जयन्ती हनेगु चलन दुत्युंगु जुल । उखे लामाजुया प्रवचन न्यना नानीकाजीजुं गृहत्याग याना पल्छेन श्यरव जुया छुं वर्ष लामा भिक्षु जुया बिते याये धुंका भारतय् वना कुशीनगरय् ऊ. चन्द्रमणि महास्थविरया सम्मुखय थेरवादकथं

श्रामणेर महाप्रज्ञा (लिपा भिक्षु महाप्रज्ञा, बौद्धऋषि महाप्रज्ञा) जुया बिज्यात । वसपोलया हे प्रेरणां नेपाःयाम्ह न्हापांम्ह संघमहानायक प्रज्ञानन्द महास्थविरयात श्रामणेर कर्मशीलया रूपय् थुगु शासनय् हयेत ताःलात । प्रज्ञानन्द भन्ते काठमाडौंया सतकय् सर्वप्रथम पीत चीवरधारी भिक्षु जुया खने दयेकः बिज्यात । वसपोलं थेरवाद शासनया जग स्वनेगु ज्याय् महत्वपूर्ण भूमिका म्हिता बिज्यात । वसपोलपाखें तत्काल ईयात मामाःगु त्रिपिटक अर्थकथा, वंश आदि बौद्ध साहित्यया छुंछुं सफूत नेपाल भाषां अनुवाद याना पिकायेगु ज्याया प्रारम्भ याना बिज्याःगु जुल ।

सफू व प्रवचनया माध्यमं नेपालय् बुद्धधर्मया पुनर्जागरण वयेगु ई प्रारम्भ जुइ त्यंगु इलय् श्रीलंकाय् बुद्धधर्म अध्ययन याःवंम्ह काय् श्रामणेर अनिरूद्धयात नाप लाःवंम्ह बौम्ह दशरत्न (लिपा भिक्षु धर्मालोकं) नेपालय् काषायवस्त्र (चीवर) व पिण्डपात्र छज्वः ज्वना काठमाडौं उपत्यका बिज्यात । थ्व हे उपत्यकावासीपिनि निर्ति भिक्षुपिंसं धारण याइगु चीवर व पिण्डपात्र दर्शन यायेगु अवसर न्हापांगु पटक चूलागु खः । थ्व घटना सिवे न्ह्यो उपत्यकावासीपिंसं चीवर पुना तःपिं भन्तेपिं केवल मूर्ति व चित्र किपाय् जक खना च्वंगु खः । कर्मशील भन्ते उपत्यकाय् आगमन जुइ न्ह्योया थुगु घटना खः ।

बुद्धधर्मया अध्ययन याना वर्मा व श्रीलंकां लिहाँ बिज्याःपिं भिक्षुपिं नेपाः बिज्यासेंली थन बुद्धशासनया जग तयेगु ज्या याःगु जुल । वसपोलपिंसं जग तयेगु ज्या जुल । वसपोलपिंसं तत्कालयात मामाःगु सुत्तपिटकया छुं छुं सूत्र व जातकया बाखँत चिचिधंगु सफूया रूपय् पिकया बिज्यात । भिक्षु प्रज्ञानन्द महास्थविर, भिक्षु महाप्रज्ञा, भिक्षु अमृतानन्द, भिक्षु धर्मालोक, भिक्षु अनिरूद्ध, भिक्षु सुवोधानन्द, भिक्षु प्रज्ञारश्मि, भिक्षु बुद्धघोष प्रभृति थन बिज्यासेलिं बुद्धधर्मया प्रचार प्रसार यायेगु ज्याय् तीव्र गति काल । भिक्षु अमृतानन्द काठमाडौं बिज्याना स्वयम्भू पर्वत स्थानय् लछितक प्रभावशाली भाषां वेसन्तर जातक कना बिज्यासेली थेरवादी बुद्धधर्मप्रति मनूतय् श्रद्धा व आस्था वृद्धि जुल । लोप प्रायः जुइ धुंकूगु थेरवाद बुद्धधर्म पुनर्जागरण हयेत उर्जा थप जुल । थुगु क्षेत्रय् उत्साही नवयुवक युवतिपिनिगु प्रवेशया लहरया कारणं बुद्धशासनय् भिक्षु व गुरूमांपिनिगु संख्या छसिकथं वृद्धि जुजुं वन । वसपोलपिनि पाखें थःपिसं ज्वना बिज्याःगु सफूतय्गु नं छगू छगू यायां भाषा अनुवाद जुल । नेपालय् त्रिपिटकया दकले न्हापांगु अनूदित सफू धयागु हे धम्मपद खः । धर्मादित्य परिवारया छम्ह जः डा. इन्द्रमानजुया धम्मपद सन् १९३१ स पिदने धुंका ने.सं. १०६२ स भिक्षु अमृतानन्दया धम्मपद नेपाल भाषां पिदंगु खः । भीगु छिमेकी देश भारतं नं हिन्दीं खास याना सुत्तपिटकया निकाय ग्रन्थत छगू छगू यायां पिदंगु जुल । नेपाल भाषां दकले न्हपां बु.सं. २५०० स हिन्दी भाषां तप्यंक अनूदीत जुया पिदंगु त्रिपिटकया सफू धयागु संयोगवश मिसातय्गु बारे 'थेरीगाथा' खःसा उकिया मिसा अनुवादक दिवंगत अनागारिक चन्द्रशीला जुल ।

त्रिपिटक ग्रन्थ नेपाल भाषां माल धयागु आह्वान : पालि भाय्या माध्यमं विदेशय् बुद्धज्ञान साक्षात्कार याना प्रत्यक्ष लाभ कया च्वंगु खँ स्वया वःपिं नेपामिं भन्तेपिंसं खंगु जुल । स्वयं भगवान् बुद्धलिसे खल्हाबल्हा यानाथें त्रिपिटक अध्ययन याये दुगु व वसपोललिसें लिक्क च्वनागु अनुभव यायेगु लाभ कायेगु अवस्था पालि भाषां ब्यूगु खःसा पालि भाय् सय्के माःगु आवश्यकता महशूस जुल । पालि त्रिपिटक ग्रन्थ अध्ययन यायेत पालि भाय् सय्के माल धयागु नुगः खँ २००८ सालं भिक्षु सवरं नारा हे बिया बिज्यात –

"बौद्ध सिद्धान्तय् अनुगमन ज्वीसा,
भो ! माणवपिं ! थुगु भाय् सेकि ।"

लुमंके बहःजू, भगवान् बुद्धया मातृभाषा जुयाच्वंगु पालि (मागधि) या मूल थाय् कपिलवस्तु खःसा कपिलवस्तु थौंम्हिग नेपालय् लाः । उकिं थुगु भाय् नेपाःया हे छगू राष्ट्रिय भाषामध्ये छगू खः ।

धर्मपद, धर्मपदया अर्थकथा (प्र. भा.), गृह विनय, बुद्धजीवनी, छुं छुं जातक बाखँत छगू छगू यायां नेपाल भाषां दया वःलिसे त्रिपिटक ग्रन्थत नेपाल भाषां माल धका वाचायेकूपिं नं पिहाँ वल ।

"थुगु हे प्रकारं बुद्ध भगवान्या वचनामृत अर्थात् त्रिपिटक ग्रन्थत फुक्कं हे भीगु मातृभाषाय् अनुवाद याना च्वया प्रकाश याये फय्केमा धका भी भिक्षु, श्रामणेर, उपासकोपासकापिनि चित्तय् अखण्ड दया च्वने माल तथा फुफुपिंसं यक्व फक्व सहायता याना क्रमशः बौद्ध ग्रन्थ मातृभाषाय् उदय ज्वीके माल ।"

थुकथं त्रिपिटक ग्रन्थ नेपालय् थःपिनिगु भाषां आवश्यकता जुल धका आह्वान यायेगु ज्याय् भिक्षु महाप्रज्ञा न्हापा लात ।

धर्मया नामय् न्ह्याक्वं ध्यवा खर्च याये माःसां लिफः मस्वइपिं परन्तु त्रिपिटकया मूल ग्रन्थ पिकायेत ध्यान मब्यूपिं

नेपामिप्रति छम्ह भन्तेनं तःसकं मार्मिक ढङ्गं थुकथं नं ब्यंग क्यंगु खने दु –

" – बहि, विहार तथा चिभा स्थापना याय्‌गुलि श्रद्धा वर्द्धन जू धयागु जूसा धर्मग्रन्थ प्रकाशनद्वारा सकसितं ज्ञानचक्षु प्राप्त जू । थ्व नितामध्ये गुगु अप्वः लाभदायक जू व म्हसिका यंके सय्‌केमाः । भीथाय् देशय् बहि, विहारया कमी मदु, कमी दुसा आधुनिक भाषाय् धर्म साहित्यया यक्व कमी दु ।"

भारतय् पालि साहित्यप्रति गुगु पुनर्जागरण वल, उकिया फलस्वरूप हिन्दीं सूत्रपिटकया ग्रन्थत पिहाँ वल । थुबले तक त्रिपिटकया फुक्कं ग्रन्थत देवनागरी लिपी उपलब्ध मजूनिगु खः । भिक्षु प्रज्ञानन्द, भिक्षु महाप्रज्ञा, भिक्षु अमृतानन्दपिं थुगु क्षेत्रय् अभाव जुया च्वंगुयात गथे याना पूर्ति यायेगु धयागु खँय् सजक चिन्तकपिं जुया बिज्यात । महापण्डित राहुल सांस्कृत्यायन, भदन्त आनन्द कौशल्यायन, भिक्षु जगदीश काश्यप, भिक्षु धर्मरक्षित, भिक्षु धर्मरत्नपिनिगु कुतलं सुत्तपिटकया ग्रन्थत हिन्दी पिहाँ वःसेंली नेपालय् तत्काल त्रिपिटकया ग्रन्थत उपलब्ध जुल । ऐतिहासिक कथं वर्माय् जूगु छट्ठ संगायनय् थी थी देशया प्रमुख सहभागी भिक्षुपिंत वर्मी लिपिया त्रिपिटक पालि ग्रन्थ छगू छगू सेट उपहार बिया हसेंली नेपालय् नं त्रिपिटक सेट दुहाँ वल ।

त्रिपिटक नेपाल भाषाय् : भन्ते व गुरूमांपिनिपाखें धर्मदूत व धर्मोदय आदि पत्रपत्रिकाय् सूत्र व जातक बाखँ नेपाल भाषां धमाधम पिदना च्वंगु इलय् हिन्दीया लिधंसाय् अनुवाद याइपिं गृहस्थीपिं थुगु क्षेत्रय् खने दयकः वल । धर्मरत्न शाक्य 'त्रिशुली' जुं खुद्दकनिकायया चिचिधंगु ग्रन्थत अनुवाद यायेगु ज्या प्रारम्भ यात । वय्‌कपाखें खुद्दकपाठ, चरियापिटक, उदान व सुत्तनिपात पिहाँ वल । अनंलि देवनागरी त्रिपिटक संस्करण उपलब्ध जूसेंलि उकिया आधारय् प्रस्तुत च्वमिपाखें त्रिपिटकया मूल ग्रन्थत अनुवाद यायेगु साहस यात । फलस्वरूप बुद्धवचन त्रिपिटकया इतिवुत्तक, मिलिन्द-प्रश्न, दीघनिकाय, मज्झिम- निकाय, संयुत्तनिकाय, धम्मपद नेपालभाषाया वाङ्मयय् ढुकुटी अक्षय सम्पत्ति दुतिन सा गुलिं गुलिं ग्रन्थत नेपाली भाषाय् नं उपलब्ध जुल ।

लिपा इगतपुरीया अर्थकथासहित १४० गू त्रिपिटक ग्रन्थत उपलब्ध जूसेंली अनुवादकपिंत आधारभूत ग्रन्थत अभाव मजुल । प्रस्तुत च्वमिया प्रस्तावय् थनिं भिनिदँ न्ह्यो त्रिपिटकया न्हापांगु ब्वः सुत्तपिटकया ल्यं दनिगु ग्रन्थत नेपाल भाषां दयेकेत दिवंगत भिक्षु सुदर्शनं छगू योजना दयेका बिज्यात । खुद्दकनिकायया १५ गू सफूतमध्ये ७ गू सफूत नेपाल भाषां दये धुंकूगु अले पिहाँ वयेमानिगु ८ गू सफूत अनुवाद यायेत नगरमण्डप श्रीकीर्ति विहारय् छगू मूँज्या जुल । भिक्षु सुदर्शनया ग्वसालय् जूगु उगु मुँज्याय् भिक्षु ज्ञानपूर्णिक, भिक्षु बोधिसेन, अ. उत्पलवर्णा, धर्मरत्न शाक्य 'त्रिशुली', भुवनलाल प्रधान व प्रस्तुत च्वमिया उपस्थिति दुगु खः । थुगु मूँ ज्याय् अनुवाद व कम्प्यूटर सेटिङ्गया निर्तिं ग्वहालि बिइत हिमालय बौद्ध प्रतिष्ठान न्ह्यचिल । अनुवादकपिंत मूलपालि सफू, शब्दकोष व मेमेगु भाषाय् उपलब्ध अनूदीत सफूत नगर मण्डप श्रीकीर्ति विहारं चूलाका बीगु क्वजित । थेरगाथा, जातक गाथा (प्र. भा.), विमानवत्थु, पेतवत्थु, चूलनिर्देश, बुद्धवंश व अपदानया अन्तिम भाग थेरी अपदान नेपाल भाषां पिकायेत ताःलात । त्रिपिटक अन्तर्गत सुत्तपिटकया खुद्दकनिकायया दक्वं ग्रन्थत अनुवाद यायेत ताःलाके मफुसां गुलि नं अनुवाद जुल, थुकियात छगू महत्वपूर्ण उपलब्धि माने यायेमाः ।

आः वीर-पूर्ण पुस्तक संग्रहालयया ग्वसा कथं निदँया दुने नेपाल भाषां त्रिपिटक अनुवाद क्वचाय्‌केगु ज्या जुयाच्वंगु दु । उकियात www.tipitakanepal.org वेभसाइटय् स्वयेगु, ब्वनेगु व डाउनलोड याना स्वये ज्यूगु जुल । आःतक नेपाल भाषाय् परिवर्तन जुयाच्वंगु प्रगति विवरण थुकथं दुगु जुल –

नेपाल भाषाय् सुत्तपिटक

ङ्व ल्याः सफूया नां अनुवादक अनूदित सफूया प्रकाशन

१. दीघनिकाय दुण्डबहादुर वज्राचार्य बु.सं. २५३३
२. मज्झिमनिकायदुण्डबहादुर वज्राचार्य बु.सं. २५४१
३. संयुत्तनिकायदुण्डबहादुर वज्राचार्य बु.सं. २५४२
४. अंगुत्तरनिकाय (स्वंगू निपात) धर्मरत्न शाक्य ने.सं. ११२०
५. खुद्दकनिकाय प्रकाशित

१) खुद्दकपाठ धर्मरत्न शाक्य बु.सं. २५१२
२) धर्मपद धम्मपद धम्मपद (संक्षिप्त कथासहित
डा. इन्द्रमान वैद्य, भिक्षु अमृतानन्ददुण्डबहादुर वज्राचार्य
ईस्वी १९३१ने.सं. १०६२बु.सं. २५४५
३) उदान धर्मरत्न शाक्य बु.सं. २५१८
४) इतिवुत्तक दुण्डबहादुर वज्राचार्य बु.सं. २५२७
५) सुत्तनिपात धर्मरत्न शाक्य ने.सं. १११३
६) विमानवत्थु धर्मरत्न शाक्य बु.सं. २५४४
७) पेतवत्थु भिक्षु बोधिसेन म. बु.सं. २५४४

८) थेरगाथा भिक्षु बोधिसेन म. बु.सं. २५४४

९) थेरी गाथा अ. चन्द्रशीला बु.सं. २५००

१०) जातकजातक (६ भाग)(सम्पूर्ण कथासहित)
भिक्षु ज्ञानपूर्णिक म. दुण्डबहादुर वज्राचार्य बु.सं. २५४४
(प्रकाशनोन्मुख)

११) निद्देस :

क) चूलनिद्देस अ. अग्गञाणीअ. विमलञाणी बु.सं. २५४५

ख) महानिद्देस अ. अग्गञाणी अनुवाद जुयाच्वंगु

१२) पटिसम्भिदामग्ग

१३) अपदान :

थेर अपदान (१) थेरीअपदान भिक्षु धर्ममूर्ति भिक्षु विपस्सी बाँकी अनुवाद जुयाच्वंगु बु.सं. २५५० बु.सं. २५४५

१४) बुद्धवंस भुवन लाल प्रधान बु.सं. २५४४

१५) चरियापिटक धर्मरत्न शाक्य बु.सं. २५१३

नेपाल भाषाय् विनयपिटक

ल्याः सफूया नां	अनुवादक	अनूदित सफूया प्रकाशन
१. पाराजिक	भिक्षु उपतिष्य	अनुवाद जुयाच्वंगु
२. पाचित्तिय	भिक्षु पञ्ञारतन	अनुवाद जुयाच्वंगु
३. महावग्ग	अ. उत्पलवर्णा	अनुवाद सिधःगु
४. चूलवग्ग	भिक्षु भद्दिय	अनुवाद जुयाच्वंगु
५. परिवार	भिक्षु राहुल	अनुवाद जुयाच्वंगु

नेपाल भाषाय् अभिधम्मपिटक

ल्याः सफूया नां	अनुवादक	अनूदित सफूया प्रकाशन
१. धम्मसङ्गणि	अ. अग्गञाणी	अनुवाद जुयाच्वंगु
२. विभङ्ग	भिक्षु पियदस्सी	अनुवाद जुयाच्वंगु
३. धातुकथा	भिक्षु धर्मगुप्त	अनुवाद सिधःगु
४. पुग्गलपञ्ञत्ति	भिक्षु धर्मगुप्त	बु.सं. २५५१
५. कथावत्थु	भिक्षु सरणंकर	अनुवाद जुयाच्वंगु
६. यमक	अ. विमलञाणी	अनुवाद जुयाच्वंगु
७. पट्ठान	भिक्षु धर्मगुप्त	अनुवाद जुयाच्वंगु

थुकथं वेभसाइटमार्फत् प्रारम्भिक अनुवाद मस्यौदा न्हापांगु पटक विज्ञ पाठक समक्ष अनुवाद जूलिसें प्रस्तुत जुया च्वंगु जुल । थुकियात धम्म विशेषज्ञपिनिपाखें धम्मविषयक व भाषा विज्ञपिनिपाखें भाषा शास्त्रया ल्याखं संशोधन, परिमार्जन व सम्पादन यायेगु ज्या बाँकी दनिगु खँ इनाप यासे विज्ञ पाठकवर्गपिनिपाखें नं थुगु सम्बन्धय् आवश्यक सल्लाह, सुझाव, प्रतिक्रिया फ्वना च्वनागु जुल । कृपया पौ च्वया वा इमेलमार्फत सुझाव प्रतिक्रिया इलय् हे बिया जिमिगु पवित्र त्रिपिटक धम्म यात्राया ज्या सुथां लाकेया निर्ति इनाप याना च्वनागु जुल । महादया !

*****

निधीनं व पवत्तारं-यं पस्से वज्जदस्सिनं ।
निग्गय्हवादिं मेधाविं-तादिसं पण्डितं भजे ।
तादिसं भजमानस्स-सेय्यो होति न पापियो ।।

थःगु दोष क्यना बीम्हसित, गारेयाना तःगु धन क्यना ब्यूम्ह कल्याणमित्र धका भाःपीमा, पण्डितपिसं थःत न्वाना न्वाना स्यनेकने याइम्हनापं सत्संगत याई, अजाःपिंनापं सत्संगत याःम्हसित अभिवृद्धि हे जुइसिवाय हानी जुइमखु ।

"देशय् शान्ति जुयेमा, नेपाःमि सकसियां भिं जुयेमा"

मिलन बहुउद्देश्यीय सहकारी संस्था लिमिटेड

ह्वनाछेँ, पाको, न्यूरोड, काठमाडौं

फोनः ४२३१०३६, ४२२२०६५, फ्याक्स : ४२१६१६७

सुगति कामना

अनिच्चावत संखारा, उप्पादवयधम्मिनो
उपज्जित्वा निरूज्झन्ति, तेसं वूपसमोसुखोति ।

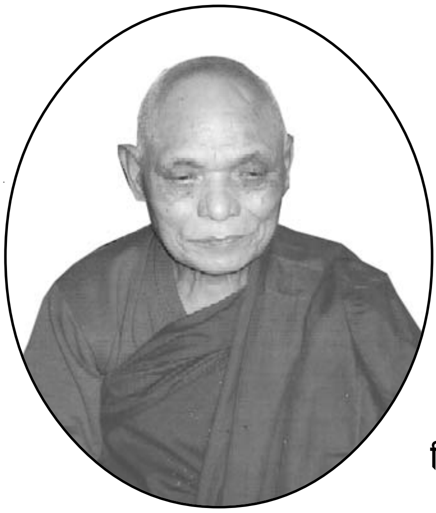

जन्मः
वि. सं. १९८८ मंसिर

दिवंगतः
वि.सं. २०६७ श्रावण ११ गते

आनन्द विहार, तानसेन-पाल्पाका आवासीय श्रद्धेय **भन्ते भिक्षु धम्मज्योति** दिवंगत हुनुभएको पुण्यस्मृतिमा उहाँको सुगति कामना गर्दछौं ।

१) ज्ञानमाला संघ आनन्द विहार
२) ज्ञानमाला सभा महाचैत्य विहार
३) धर्मोदय सभा पाल्पा
४) चुडाकर्म व्रतबन्ध संघ धर्मचक्र विहार
५) करूणा बौद्ध संघ होलाङ्दी बुद्ध विहार
६) बौद्ध युवा संघ महाबोधि विहार
७) धर्मचक्र युवा संघ, धर्मचक्र महाविहार
८) बौद्ध महिला आजीवन समिति महाचैत्य विहार
९) बौद्ध महिला समिति महाबोधि विहार
१०) बौद्ध महिला सेवा समिति आनन्द विहार
११) बौद्ध युवा मण्डल पाल्पा
१२) आनन्द विहार परियत्ति केन्द्र पाल्पा
१३) पारिले□यक वन निर्माण समिति पाल्पा

Meaning of Theravada

- Kondanya

Its emphasis is on individual salvation; the follower of this Way accomplishes what it behooves him to accomplish, to find his way out of the suffering involved in transitory forms of existence. In doing this himself, he also does for others the greatest thing that can be done, by setting them an inspiring example so that they, too, when they are ready in understanding and determination, will follow the same way and achieve the same spiritual goal.

The adherents of this School maintain that their practices are in close accord with the practice of the immediate disciples of the Master, whose spiritual ideal they strive to realize by laying stress on renunciation, philosophical the Theravada, or Teaching of the Elders. They thus prefer to be designated Theravadins and object to being called Hinayanists. The man who attains ultimate salvation by following the Theravada is called **"Arahanta"** or the "Man of Perfection." [1]

"Doctrine of the elders", is a name of the oldest form of the Buddha's teaching, handed down to us in the Pali language. According to tradition, its name is derived from the fact of having been fixed by 500 holy Elders of the Order, soon after the death of the Master. Theravada is the only one of the old schools of Buddhism that has survived among those, which Mahayanists have called 'Hinayana'. It is sometimes called Southern Buddhism or Pali Buddhism. It is found to-day in Ceylon, Burma, Thailand, Cambodia, Laos and Chittagong (East Bengal, in Pakistan). - Cf. Guide, p. 60.-(App)[2]

Theravada or Sthaviravada is the most primitive school of Buddhism. It is also the most conservative school preserving its doctrine in Pali. Professors Kirn Rhys Davids and others also maintain that the Pali literature represents the doctrines of the Theravada school. The Cylonese tradition gives the alternative name of Vibhajjavada to Theravada. The Kathvatthu employs the term Sakavada in place of Sthaviravada or Vibhajjavada. (It may be noted that the term 'Vibhajjavada' is applied to Sarvastivada or other sects as well. It is very likely that the term 'vibhajjav±da' implied that the adherents belonged to the main sect with some special views, for which they distinguished themselves as 'Theravada-Vibhajjavada' or 'Sarvastivada-Vibhajjavada' A.C. Banerjee, 'Sarvastivada Literature, Culcutta, 1957, pp.3-5) The Theravadins observed scrupulously the rules of conduct laid down by Buddha. According to them Buddha was a human being who could attain enlightenment through the rigid practice of austerity. Although he had also human frailties, he possessed many super-human qualities. In several passages of the Nikaya texts, he had been described as god of gods (devatideva.)

The Theravadins maintain that Buddha's teaching is very simple and can easily be grasped. The fundamental doctrine of this sect is to refrain from all kinds of evil, to accumulate all that is good and to purify the mind. These things can be achieved only through the practice of Sila (good conduct), Samadhi (meditation) and Panna (wisdom). Sila forms the foundation of a religious life. By Sila, we generally mean ten moral precepts (sikkhapadas). Samadhi, which is concentration of mind on an object of thought, is of two kinds – Samatha and Vipassana. The objects suitable for Samatha meditaion are usually forty in number. Vipassana is the wisdom, which in its own being is the comprehension of reality as it truly is. In order to practice Vipassana meditation a meditating monk must go through a few methods. Panna removes avijja which is the comprehension of the ariyasaccas (fourfold noble truth), pubbanta (past), aparanta future), sassata (eternity). Uccheda (annihilation) and paticcasamuppada (dependent origination). Throuhg the cultivation of Panna one understands thus ariyasaccass and paticcasamuppada.

The philosophical views of this sect are very simple and not at all intricate. According to it all worldly things are anicca (impermanent), dukkha (full of suffering) and anatta (without any substance). Every thing is momentary and subject to decay. All constituted thins originate from namarupa (the material quality) vedana (sensation) sanna (perception), sankahra (mental formatives) and vinnana (consciousness). The Panca khandhas are samskrta (constituted). They are subject to origin and decay. Birth, lod age and death are the three charactetistics of the constituted things. The Theravadins maintain that Majjhimapatipada (middile path) is the real path, which avoids indulgence in the pleasures of the senses and self-mortifiacation. A meditating monk avoids these two courses. This majjhimapatipada is also known as the riyatthangikamagga (noble eightfold path) which consists in the practice of eight noble virtues. It also lays much emphasis on the ariyasaccas (four noble truths), ariyatthangikamagga (Noble eightfold path), anattavada (non-existence of soul), kammavada (doctrine of kamma) and paticcasamuppada (dependent origination). Its ideal is the attainment of Arhatship which is the highest stage of the path leading to Nibbana. The Theravadins want their own Nibbana first – they do not care for others.

The Abhidhammatthasangaho discusses the psycho-ehical philosophy of this sect. According to it citta (consciousness) cetasika (mental property), rupa (material quality) and nibbana are the four ultimate categories. Citta is of 89 types (according to another classification 121), cetasika 52, rupa 28 and nibbana. Nibbana is a happy state, which is free from worldly sufferings and delusion. It is rather a state, which cannot be described in worlds.[3]

(Footnotes)

[1] Malalasekera, G.P., 1982, 2500 YEARS OF BUDDISM. Colombo, Sri Lanka : Dhammaduta Activities committee.p.12-13.

[2] Nyanatiloka, 1972, Buddhist Dictionary (Manual of Buddhist Terms and Doctrine, Third Revised and Enlarged Edition), Colombo, Ceylon, Frewin & Co., Ltd.

[3] Prof. Bhishu Samdhong Rinpoche (General Editor), 1983, Bauddha Vijnanavada : Cintana Evama Yogadana, (Theravada and Vijnanavada Schools of Buddhist Thought, by Prof. A.C. Banerjee), Central Institute of Higher Tibetan Studies, Sarnath, Varanasi

नेपाल र नेपाली समुन्नत भविष्य
निर्माणको जिम्मा हामी नेपालीकै हो ।
त्यसैले हामीमा भएको अपार
क्षमताको सदुपयोग गरौं ।

नेपाल सरकार
सूचना तथा संचार मन्त्रालय
सूचना विभाग

बौद्ध गतिविधि

आनन्द कुटीमा मासिक बुद्धपूजा-धर्मदेशना

१२ आषाढ, स्वयम्भू । जेष्ठ-पूर्णिमाका दिन आनन्द कुटी विहारमा मासिक बुद्धपूजा, धर्मदेशना, दानप्रदान तथा भोजन कार्य सम्पन्न भयो । विहार प्रमुख आचार्य भिक्षु कुमार काश्यप महास्थविरसमक्ष पंचशील प्रार्थनापश्चात् विहारका सचिव भिक्षु धर्ममूर्तिले बुद्धपूजा गराउनुभयो । त्यसपछि भिक्षु शरणंकरले भगवान् बुद्धको उपदेशलाई अनुशरण गर्नसके जीवनमा सुखशान्ति प्राप्त हुने कुरा दर्शाउन कथात्मक उपदेश गर्नुभयो । ज्ञानमाला भजन पनि गरिएको त्यस दिन सदाझैं उपस्थित भिक्षु, श्रामणेर तथा अनागारिकाहरूलाई दानप्रदान गरी अन्तमा सबैका लागि भोजनको व्यवस्था गरियो । त्यसदिन केशरी वज्राचार्य परिवार, छाउनीले भोजन गराउनुभएको थियो ।

मंगलसूत्रसम्बन्धी वक्तृत्व कला

८ श्रावण, ललितपुर । हरिसिद्धिस्थित उच्चमाध्यमिक विद्यालयहरूका बीच बुद्धद्वारा देशित मंगल-सूत्र, ३८ वटा मंगलसम्बन्धी वक्तृत्व कला प्रतियोगिताका सम्पन्न भयो । मुख्य अतिथि बेखारत्न शाक्य, प्रतियोगिताका संरक्षक दाता उपासक मोतिलाल शिल्पकार, प्रतियोगिताका योजनाकार विष्णुरत्न शाक्य ले मंगल-सूत्रको महत्व बारे बोल्नुभयो । सो प्रतियोगितामा आर्दश सरल माध्यमिक विद्यालयका विद्यार्थी निर्मला दलामी प्रथम, सुर्वण छत्रपुर विहारका सरोज थलि द्वितीय र त्रिरत्न सहकारी माध्यमिक विद्यालयका सन्ध्या खड्की तृतीय हुनुभएको सो प्रतियोगिता हरिसिद्धि विद्यालयका प्रधानाध्यापक धर्मगोविन्द महर्जनको सभापतित्वमा सम्पन्न भएको थियो ।

उपत्यकाव्यापी वक्तृत्वकला सम्पन्न

१६ श्रावण, ललितपुर । आषाढ पूर्णिमाको उपलक्ष्यमा १८ औं उपत्यकाव्यापी बौद्ध वक्तृत्वकला प्रतियोगिता सम्पन्न भयो । चतुरआर्यसत्य, युवा वर्गको लागि ध्यानभावना, युवा वर्गमा परियति शिक्षा तथा भारतमा निर्माणाधीन नक्कली लुम्बिनी विषयक वक्तृत्वकलामा सुधम्माराम विहारका नेन्सी शाक्य प्रथम, जगत सुन्दर परियति केन्द्रका सुनिता मान्नधर दुतीय, रक्षेश्वर महाविहारका रोजी मानन्धर शाक्यले तृतीयस्थान हासिल गर्नुभएको निर्णायक समितिकम प्रमुख भिक्षु पञ्ञारत्नले घोषणा गर्नुभएको थियो । विजयी-उत्कृष्ट प्रतियोगीहरूलाई प्रमुख अतिथि समाजसेवी संस्कृतिविद् उपासक मोतिलाल शिल्पकारले प्रमाण-पत्रसहित पुरस्कार वितरण गर्नुभयो । फ्रा. खु. शोभन भिक्षु धर्मपाल महास्थविरसमक्ष पंचशील प्रार्थनापछि शुभारम्भ सो प्रतियोगिता चिन्तनशील युवा समूहका विसन्तर शाक्यको सभापतित्वमा नेपाल भाषा मंका खलः भवनमा सम्पन्न भएको थियो ।

बौद्ध महिलाको २७ औं वार्षिक उत्सव

१० श्रावण, तानसेन । महाचैत्य विहार, टक्सारस्थित बौद्ध महिला आजीवन दायक समितिको २७ औं वार्षिक सभा विभिन्न धार्मिक गतिविधिसहित सम्पन्न भएको छ । भिक्षु विनीतबाट बुद्धपूजा, धर्मदेशनापछि समितिका अध्यक्ष सुश्री सुमना शाक्यबाट गतिविधि प्रस्तुत, सचिव श्रीलक्ष्मी वज्राचार्य तथा कोषाध्यक्ष सौन्दर्य शाक्यबाट प्रतिवेदन प्रस्तुत गर्नुभयो । सभामा करूणा बौद्ध संघका अध्यक्ष छत्रराज शाक्य, धर्मोदय सभा, पाल्पा शाखाका अध्यक्ष चिनीयालाल वज्राचार्य, ज्ञानमाला सभाका अध्यक्ष चकोर मान शाक्य, महाबोधि विहार, बौद्ध महिला समितिका अध्यक्ष पूर्णमाया महर्जन, डा. पुरन वज्राचार्यले बौद्ध महिला आजीवन दायक समितिको उत्तरोत्तर उन्नति तथा प्रगतिसहित शुभकामना मन्तव्य दिनुभयो ।

छैठौं परियत्ति शिक्षा सभा सम्पन्न

२९ श्रावण, काठमाडौं । नेपाल बौद्ध परियत्ति शिक्षाका सह-शिक्षाध्यक्ष भिक्षु ज्ञानपूर्णिक महास्थविरको प्रमुख आतिथ्यत्वमा नेपाल बौद्ध परियत्ति शिक्षा सभाको छैठौं वार्षिक सभा ने. बौ. प. शि. को सम्पर्क सचिवालय विश्वशान्ति विहारमा सम्पन्न भएको छ । अखिल नेपाल भिक्षु महासंघका सचिव भिक्षु धर्ममूर्ति महास्थविरले स्वागत गर्नुभएको सो सभामा बौद्ध परियत्ति शिक्षाको वार्षिक प्रतिवेदन, आर्थिक प्रतिवेदन प्रस्तुत तथा पारित, अन्तरक्रियाको आयोजना भएको थियो ।

मोतिलक्ष्मीको स्मृतिमा भिक्षुसंघलाई ५ लाख

५ भाद्र, काठमाडौं । डा. केशरीलक्ष्मी मानन्धरले दिवंगत मोतिलक्ष्मी उपासिकाको पुण्यस्मृतिमा भिक्षु महासंघको स्वास्थ्य कोष संचालनका लागि ५ लाख रूपियाँ प्रदान गर्ने श्रद्धा राख्नुभएको छ । उहाँले आफ्नो ७१ औं जन्मोत्सवको उपलक्षमा विश्वशान्ति विहारमा भिक्षु संघ तथा श्रामणेरहरूलाई भोजन दान गरिसकेपछि सो रकम प्रदान गर्ने घोषणा गर्नुभएको थियो । नेपाल भाषा साहित्यमा परिचित नारी हस्ताक्षर मोतिलक्ष्मी उपासिका उहाँको ठूलीआमा हुनुहुन्छ भने अर्की सानिआमा दिवंगत अनागारिका सुमनाको नाउँमा अनागारिका संघको स्वास्थ्य कोषका लागि पनि रू. ५ लाख प्रदान गर्नुभएको थियो ।

कुमार भन्तेको ८४ औं जन्मोत्सव सम्पन्न

...... *कभरपृष्ठको बाँकी समाचार* ....

१७ गते सोमवार, "भिक्षु कुमार काश्यप महास्थविर तथा आनन्द कुटी विहार" विषयक निबन्ध प्रतिभा प्रस्तुतिमा ३००० शब्दसम्मको लेखाईका लागि प्रमाणपत्रसहित प्रथमलाई रू. ६,०००।-, दोश्रोलाई रू. ४,०००।-, तेश्रोलाई रू. २,०००।- प्रदान गरिने भनिएकोमा बौद्ध युवा कमिटीका रश्मि शाक्य, काठमाडौंका अमृतमान शाक्यभिक्षु तथा पाल्पा तानसेनका सुमना शाक्य क्रमशः प्रथम, दुतीय र तृतीय हुनुभएको छ । डा. प्रा. गणेश बहादुर माली, प्रा. सुवर्ण शाक्य तथा त्रिरत्न मानन्धर निर्णायक समितिका सदस्य हुन् । उत्कृष्ट हुनेहरूलाई यही आउँदो २४ भाद्र, परेवाका दिन हुने अमृतानन्द गुणानुस्मरण दिवस कार्यक्रमबीच प्रदान गरिने भएको छ ।

१८ गते मंगलवार, आनन्द भूमि बौद्ध मासिक पत्रिकाको एकदिने अन्तर्क्रियात्मक गोष्ठी सम्पन्न भयो । आनन्द कुटी विहार संस्थाका प्रमुख भिक्षु मैत्री महास्थविरको सभापतित्वमा सम्पन्न सो गोष्ठीमा आनन्द भूमिका व्यवस्थापन पक्षबाट भिक्षु शरणंकर तथा भिक्षु पियदस्सीले संयुक्त रूपमा प्रतिवेदन प्रस्तुत गर्नुभयो । सम्पादक कोण्डन्यले निष्कर्ष मन्तव्य दिनुभयो । आनन्द भूमिका प्रमुख सल्लाहकार भिक्षु मैत्री महास्थविर, सल्लाहकार भिक्षु धर्ममूर्ति महास्थविर, प्रा. सुवर्ण शाक्य, बुटवलका उपासक विमल बहादुर शाक्यलगायतले सुझाव मन्तव्य व्यक्त गर्नुभयो । पद्म चैत्य विहार, बुटवल परिवारले आचार्य भिक्षु कुमार काश्यप महास्थविरलाई अभिनन्दन पत्र प्रदान गरिएको सो गोष्ठीमा भिक्षु धर्मरक्षितद्वारा लिखित तथा केशरी वज्राचार्यद्वारा नेपालीमा अनुदित कुशीनगरको इतिहास नामक पुस्तक भिक्षु कुमार काश्यप महास्थविरले विमोचन गर्नुभयो ।

१९ गते बुधवार, विहान बुद्धपूजा, जलपानपछि श्रद्धेय भिक्षु महासंघरत्नबाट एकदिने महापरित्राण पाठ सम्पन्न भयो । नेपालका संघउपनायक भिक्षु अश्वघोष महास्थविरले धर्मदेशना गर्नुहुँदै आचार्य भिक्षु कुमार काश्यपसितको आत्मीय सम्बन्ध बारे संस्मरका कुराहरू कथात्मक रूपमा सुनाउनुभयो । सम्पूर्ण नेपाली भिक्षुसंघ, श्रामणेर तथा अनागारिकाहरूलाई निमन्त्रणा गरिएको सो कार्यमा हजारौं श्रद्धालु उपासकोपासिकाहरू सहभागी हुनुभएको थियो । अष्टपरिष्कारसहित भिक्षु, श्रामणेर तथा अनागारिकाहरूलाई चीवरवस्त्र तथा अन्य विशेष दान गरिएको थियो । आनन्द कुटी विहारबाट भोजन, आनन्दकुटी मिसापुचःबाट जलपान तथा आचार्य भिक्षु कुमार काश्यप धार्मिक कोषबाट विशेष दानप्रदान कार्यको अभिभार वहन गरिएको साथै अन्य श्रद्धालु दातामहानुभावहरूबाट यथाश्रद्धा दान प्राप्त भएको कुरा आचार्य भिक्षु कुमार काश्यप धार्मिक कोष का सचिव भिक्षु कोण्डन्यले जानकारी गराउनुभयो । सोहीदिन कोण्डन्यद्वारा लिखित एवं सम्पादित ८४ पृष्ठको कुमार भन्ते नामक पुस्तक वितरण गरियो । पाल्पा-तानसेनको महाचैत्य विहार, टक्सारस्थित बौद्ध महिला दायक समिति परिवार र ज्ञानमाला सभा, आनन्द विहार परियत्ति केन्द्र, महेन्द्र बोधि उच्च माध्यमिक विद्यालय, करूणा बौद्ध संघ-होलांदी विहार, धर्मशीला बुद्ध विहार-पोखरा-थानकोट, जितवन बौद्ध विहारबाट श्रद्धेय कुमार भन्तेलाई विशेष अभिनन्दन-पत्र प्रदान गरिएको थियो । आनन्द कुटी विहारमा साँझ कुमार भन्तेको ८४ औं जन्मोत्सवको उपलक्ष्यमा चैत्यपरिसरमा ८४ वटा दीयो बालियो । समारोह अवधिभर मातातीर्थ, किपुल्चाका युवावर्ग, आनन्दकुटी परियत्ति सम्बद्ध विद्यार्थीहरूले स्वयं सेवा गरेका थिए ।

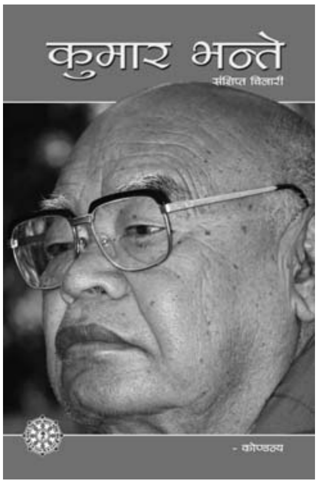

अमृतानन्द गुणानुस्मरण स्मृति दिवस मनाइने

दिवंगत महानायक आचार्य डा. भिक्षु अमृतानन्द महास्थविरको २० औं पुण्यस्मृति दिवस यही आउँदो २०६७ भाद्र २४ गते परेवाका दिन आनन्द कुटी विहार, स्वयम्भूमा विविध धार्मिक कार्यक्रमसहित गुणानुस्मरण दिवस मनाइने भएको छ । राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय ख्यातिप्राप्त दिवंगत भिक्षु अमृतानन्द महास्थविर वि. सं. २०४७ भाद्र ५ गते दिवंगत हुनुभएको थियो ।